

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Promocijas darba
kopsavilkums

Summary of
Doctoral Thesis

Gatis Ezerkalns

MAĢIJAS SPĒKI UN
ZĪMES ANTĪKĀS SENĀTNES
TEKSTOS

THE MAGICAL FORCES AND SYMBOLS
IN THE TEXTS OF ANCIENT ANTIQUITY

Rīga 2026

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

HUMANITĀRO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE

Gatis Ezerkalns

MAĢIJAS SPĒKI UN ZĪMES ANTĪKĀS SENATNES TEKSTOS

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

zinātnes doktora grāda (*Ph. D.*) iegūšanai
humanitārajās un mākslas zinātnēs
valodniecības un literatūrzinātnes nozarē
Apakšnozare: mitoloģija

Rīga 2026

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē, Eiropas valodu nodaļā laika posmā no 2021. gada augusta līdz 2025. gada novembrim.

No 2024. gada septembra līdz 2025. gada oktobrim promocijas darbs tapis ar projekta "Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija" Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007 atbalstu.

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

Darbs sastāv no ievada, piecām nodaļām, nobeiguma, secinājumu daļas un literatūras saraksta.

Darba forma: disertācija valodniecības un literatūrzinātnes nozarē, mitoloģijas apakšnozarē.

Darba zinātniskā vadītāja: *Dr. philol.*, profesore **Ilze Rūmniece**, Latvijas Universitāte.

Darba recenzenti:

- 1) **Janīna Kursīte-Pakule**, *Dr. habil.*, profesore, vadošā pētniece, Latvijas Universitāte;
- 2) **Ingus Barovskis**, *Dr. philol.*, pētnieks, Latvijas Universitāte;
- 3) **Maija Burima**, *Dr. philol.*, Daugavpils Universitāte.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Latvijas Universitātes Valodniecības un literatūrzinātnes un Mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas padomes atklātā sēdē, kas norisināsies 2026. gada 10. februārī plkst. 16.30 Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē, Rīgā, Visvalža ielā 4a.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Latvijas Universitātes Bibliotēkā Rīgā, Kalpaka bulvārī 4.

LU Valodniecības un literatūrzinātnes un Mūzikas, vizuālo mākslu un arhitektūras nozaru promocijas

padomes priekšsēdētāja _____/ Ausma Cimdiņa /

promocijas padomes sekretāre _____/ Iveta Narodovska /

© Latvijas Universitāte, 2026

© *Gatis Ezerkalns*, 2026

ISBN 978-9934-36-516-4

ISBN 978-9934-36-517-1 (PDF)

ANOTĀCIJA

Promocijas darbs veltīts antīkās maģijas tekstu un rituālu analīzei ar uzsvaru uz *Papyri Graecae Magicae* (PGM) tekstu korpusu. Pētījuma aktualitāti nosaka fakts, ka šie teksti sniedz unikālu ieskatu antīkās pasaules rituālajā praksē, kurā saplūst grieķu, ēģiptiešu un citu Vidusjūras reģiona tradīciju elementi. Maģija šeit atklājas kā dinamiska un sinkrētiska kultūras parādība, kas izgaismo antīkās reliģijas, literatūras un ikdienas dzīves krustpunktus. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā šajos tekstos tiek strukturētas burvestību formulas, rituālie elementi un dievu un citu pārdabisko spēku piesaukšanas mehānismi, kā arī kāda ir to funkcionālā un simboliskā nozīme antīkajā kultūrā. Darbā analizēta maģijas valodas performatīvā iedarbība, semiotisko zīmju lietojums un skaitļu simbolika, kā arī dievišķās varas kā centrālā maģijas spēka avota mobilizācija. Lai izprastu, kas ir antīkās pasaules maģiju strukturējošie spēki, pētījums aptver plašu avotu kopu, kas tapuši sākot ar 8. gs. p. m. ē. Maģija atklājas gan literāros darbos, gan ar rituālām darbībām tieši saistītos tekstos. Izmantotie materiāli ietver Homēra un Hēsioda eposus, Platona filosofiskos darbus, Hērodota historiogrāfiskos avotus, *Orfiskās himnas*, *Homēriskās himnas*, specifiskus rituālos tekstus, piemēram, *Papyri Graecae Magicae* (PGM), kā arī citas vienības. Šī žanriskā daudzveidība ļauj salīdzināt gan institucionalizētas, gan marginālas rituālās formas. Tādējādi pētījumā tiek aptverts plašs kultūrtekstuāls materiāls, kurā atklājas atšķirīgi veidi, kā tiek attēloti pārdabiskie spēki un veidota komunikācija ar tiem. Pētījums balstās teksta un semiotiskajā analīzē, integrējot hermeneitisko un salīdzinošo pieeju, sastatot PGM tekstus ar *Homēriskajām himnām*, *Orfiskajām himnām* un klasiskās literatūras paraugiem. Īpaša uzmanība pievērsta gadījuma analīzei (*Case Studies*), kas ļauj detalizēti izvērtēt atsevišķas burvestības un parādīt, kā tajās funkcionē epiklēzes, simboli un rituālās darbības. Promocijas darba rezultāti parāda, ka antīkajā maģijā dievi nav reliģiskas pielūgsmes objekti, bet funkcionāli transformēti pārdabiski spēki. Maģijas efektivitāte balstās pārdabisko spēku instrumentalizācijā – spējā tos piesaistīt un pakļaut noteiktam mērķim. Tas ļauj izprast antīko maģiju kā dinamisku, sinkrētisku praksi, kurā teksti, zīmes, simboli un rituāli veido kompleksu komunikācijas sistēmu starp cilvēku un pārdabisko. Darbs sniedz ieguldījumu klasiskajā filoloģijā un antīkās kultūras studijās, piedāvājot jaunu skatījumu uz PGM kā avotu kopumu, kas atklāj ne vien maģisko praksi, bet arī plašāku antīkās domas un kultūras izpausmju lauku.

Atslēgvārdi: maģija, zīmes, simboli, dievi, sinkrētisms, antīkā literatūra, PGM

SATURS

VISPĀRĪGS PROMOCIJAS DARBA RAKSTUROJUMS	5
Pētījuma aktualitāte un novitāte	6
Promocijas darba mērķis	8
Promocijas darba uzdevumi	8
Pētījumā izmantotā metodoloģija	9
Promocijas darba rezultātu aprobācija	10
Promocijas darba apjoms un struktūra	11
1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKS IZKLĀSTS	14
2. PROMOCIJAS DARBA AVOTI	18
3. GALVENIE SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	22
PATEICĪBAS	25
BIBLIOGRĀFIJA	54

VISPĀRĪGS PROMOCIJAS DARBA RAKSTUROJUMS

Antīkā maģija ir nozīmīga senās kultūras un domas sastāvdaļa, kas sniedz priekšstatu par cilvēka un pārdabiskā attiecībām, rituālo praksi un simbolisko domāšanu antīkajā pasaulē. Šajā vidē rituāli un burvestības tika uztverti kā iedarbīgs instruments, ar kura palīdzību iespējams gan aizsargāties un dziedināt, gan kaitēt, piesaistīt vai piespiest pārdabiskos spēkus rīkoties cilvēka interesēs.

Antīkās maģijas avotu kopums ir ļoti plašs, tomēr visvērtīgākais un sistemātiski saglabājies krājums ir *Papyri Graecae Magicae* (PGM)¹ – hellēnisma periodā un Romas impērijas laikmetā tapusi burvestību, rituālu un himnu kolekcija sengrieķu² valodā.

Promocijas darba centrā ir PGM tekstu analīze, tomēr tā veikta ciešā saskarsmē ar *Homērisko himnu* un *Orfisko himnu* tradīciju, kā arī antīkās literatūras tekstiem. Tajos vērojami līdzīgi piesaukšanas mehānismi, strukturālās iezīmes un dievu epitētu lietojums. Pētījumā īpaša uzmanība pievērsta rituālu uzbūvei, zīmju un skaitļu simbolikai, kā arī dievu un citu pārdabisko spēku piesaukšanas mehānismiem, kas atklāj maģiju kā daudzslāņainu komunikācijas sistēmu starp cilvēku un pārdabisko. Burvestības nav reducējamas uz mehānisku formulu kopumu. To iedarbība sakņojas simboliskās struktūrās, ritmā, atkārtojumos un sinkrētiskās dievu identitātēs, kas nodrošina rituāla efektivitāti.

Sākotnēji jēdziens *mageia* (gr. *μαγεία* – ‘maģija’) Senajā Grieķijā apzīmēja reliģisku praksi, ko piekopa persiešu *mags* (Graf, 1997, pp. 20–21). Vēlāk *mageia* apzīmēja plašāku parādību kopumu: rituālus, ticējumus, priekšmetus, slepenas zināšanas un cilvēkus, kas šāda veida prakses piekopa. Savukārt jēdziens *burvestība* (gr. *ἐπιφθή* – ‘piedziedāšana’, gr. *κατάδεσμος* – ‘saistīšana’, u. c.) šī pētījuma kontekstā saprotams kā konkrēta darbība vai formula šīs plašākās prakses ietvaros. Burvestība ir teikta vai rakstīta “spēka frāze”, bieži noteikta rituāla ietvaros, lai panāktu efektu (piemēram, piesaistīt, maģiski sasiet, dziedināt). Citiem vārdiem, maģija ir ietvars, bet burvestība tās konkrēts elements.

Maģijas teksti antīkajā kultūrā liecina, ka rituāli, burvestības un semiotiskās zīmes funkcionēja ne tikai kā individuāli rituāli instrumenti, bet arī kā daļa no

¹ *Papyri Graecae Magicae* (PGM) ir apjomīgākais un daudzveidīgākais antīkās maģijas tekstu korpus, kas datējams ar 2.–5. gadsimtu m. ē. Tajā ietverti rituāli, burvestību formulas, nekromantijas prakses, vokālās maģijas piemēri un astroloģiski elementi. Tekstu izcelsme saistīta ar Seno Ēģipti.

² Lai arī PGM tekstu pamatvaloda ir sengrieķu, tajos sastopamas arī citu valodu – ēģiptiešu, demotiskā, koptu, ebreju un latīņu – iezīmes, kas apliecina to tapšanas daudzvalodīgo un sinkrētisko vidi.

plašākas kosmoloģiskas sistēmas. Skaitļi un simboli, piemēram, trīsvienība vai dekāde, strukturēja ne tikai burvestību uzbūvi, bet arī atklāja priekšstatus par pasaules kārtību un kosmisko līdzsvaru. Savukārt dievu piesaukšanas formulas parāda, kā antīkajā domāšanā dievi tika “funkcionalizēti” – no teoloģiskām būtņēm tie rituālos tika pārvērsti par spēkiem, kurus var aktivizēt, ja tiek ievērotas noteiktas epiklēžu un darbību shēmas.

Promocijas darbs ir pirmais mēģinājums Latvijas akadēmiskajā vidē sistēmiski pētīt *PGM* un antīko maģiju plašākā kultūrvēsturiskā skatījumā. Tas ievieš šos avotus Latvijas zinātniskajā apritē un piedāvā antīkās maģijas izpratni kā neatņemamu antīkās domas un kultūras daļu, veidojot pamatu turpmākiem pētījumiem filoloģijā, reliģiju vēsturē, kultūras studijās un citās nozarēs.

Pētījuma aktualitāte un novitāte

Antīkās maģijas pētniecība ir nozīmīgs starpdisciplinārs lauks, kas apvieno klasisko filoloģiju, reliģiju vēsturi, antropoloģiju un semiotiku. Maģijas un rituālu tekstu analīze ļauj ne tikai izprast atsevišķu reliģisku prakšu mehānismus, bet arī dziļāk atklāt antīkās sabiedrības priekšstatus par mirstīgo un nemirstīgo attiecībām, likteni, veselību un sociālajām attiecībām.

PGM korpuss, kas saglabājies kā galvenokārt sengrieķu valodā rakstītu burvestību un rituālu kolekcija, ir viens no būtiskākajiem avotiem šajā laukā. *PGM* burvestību iekļāvums antīkās pasaules kultūras izpētē atklāj sinkrētisku un dinamisku kultūrvīdi.

PGM korpusa izpētes pamatu ielika Karls Praizendancs (*Karl Preisendanz*), publicējot izdevumu *Papyri Graecae Magicae. Die griechischen Zauberpapyri* (1928–1931) divos sējumos. Šajā izdevumā autors pirmo reizi apkopojis un komentējis līdz tam fragmentāri zināmos maģiskos papirusus, izveidojot pamatu to turpmākai zinātniskai analīzei. Praizendanca darbs ar iekļautiem oriģināltekstiem ir vērtīgs orientieris *PGM* pētniecības tradīcijā, kurā vēlāk tapuši Hansa Dītera Beca (*Hans Dieter Betz*) un citu autoru tulkojumi un interpretācijas.

Beca sastādītais un komentētais izdevums *The Greek Magical Papyri in Translation* (1986) ir kļuvis par vienu no būtiskākajiem avotiem antīkās maģijas tekstu pētniecībā. Šī krājuma nozīme ir divējāda. Pirmkārt, tas padara pieejamus sarežģītos *PGM* tekstus plašākai starptautiskai zinātniskajai sabiedrībai, nodrošinot uzticamu tulkojumu un filoloģiskus komentārus. Otrkārt, tas parāda maģiju ne tikai kā rituālu praksi, bet arī kā tekstuālu un literāru fenomenu, kas prasa analīzi sastatījumā ar antīko literatūru, filosofiju, reliģiju, un citu zinātņu nozarēm. Šī pieeja būtiski ietekmējusi turpmāko maģijas pētniecību un noteikusi metodoloģiskos orientierus, kuros tiek aplūkots *PGM* korpuss.

Starptautiskajā pētniecībā *maģijas* jēdziens aplūkots kā dinamiska un kontekstuāli mainīga kategorija. Kā norāda Deivids Frankfurters (*David Frankfurter*), *mageia* Senajā Grieķijā funkcionēja kā ambivalents apzīmējums

praksēm, kas vienā kontekstā varēja tikt uztvertas kā sakrālas vai akceptējamas, bet citā – kā bīstamas un nelegitīmas, atkarībā ne tik daudz no paša rituāla, cik no tā izpildītāja statusa un sociāli politiskās situācijas (Frankfurter, 2006).

Savukārt Metjū Dikijs (*Matthew W. Dickie*) uzsver maģijas praktizētāju sociālo izcelsmi un darbības laukus, atzīmējot, ka maģi parasti darbojās sabiedrības perifērijā, taču apkalpoja plašu klientu loku, piedāvājot dažāda veida burvestības, kā arī izmantojot nāves simboliku un īpašus rituālos tekstus kā alternatīvu zināšanu sistēmu (Dickie, 2001).

Tomēr pat šajā bagātajā pētniecības laukā PGM tekstu analīze arvien aktualizējas, jo tie atklāj jaunas dimensijas semiotikas, ikonogrāfijas, performatīvās valodas un dievu sinkrētisma izpratnē. Turklāt, pateicoties digitālajiem resursiem un jauniem burvestību tekstu atklājumiem, tagad ir pieejami detalizētāki, vieglāk pieejami un plašāki avoti turpmākas pētniecības veikšanai.

Latvijas akadēmiskajā telpā antīkās maģijas problemātika līdz šim nav tikusi visaptveroši pētīta. Lai gan antīkās literatūras un reliģijas studijas ir pārstāvētas, PGM korpuss nav bijis zinātnisko darbu centrā, un nav arī pieejamu pētījumu, kas analizētu antīko maģiju kā semiotisku un kultūras fenomenu.

Tādējādi šī **pētījuma aktualitāti** nosaka nepieciešamība pārskatīt un padziļināti analizēt *maģijas* jēdziena nozīmi un simboliskās izpausmes antīkajā kultūrā. Bieži vien maģija tiek skatīta caur vēli no kristietības vai mūsdienu stereotipu prizmu, kas aizēno tās sākotnējo kontekstu.

Šis pētījums cenšas aizpildīt šo iztrūkumu, pievēršoties *maģijas* jēdziena semantikai, kā arī burvestību un rituālu tekstos izmantotajām formulām, simboliem un izteiksmēm. Īpaša uzmanība veltīta šo valodas elementu nozīmei konkrētajā kultūrvīdē, kontekstā un rituālajā lietojumā, akcentējot leksisko izvēli, formulu struktūru un to semantiskās niansas.

Pētījuma novitāte izpaužas trīs līmeņos.

Pirmkārt, veikta PGM sengrieķu teksta analīze, pievēršoties semantikas niansēm, rituālās leksikas funkcionalitātei un pārdabisko spēku aktivizēšanas mehānismiem, tādējādi parādot PGM kā dinamiskas prakses lauku.

Otrkārt, darbs paplašina avotu apriti Latvijas akadēmiskajā telpā, sistēmiski analizējot nozīmīgus antīkos tekstus (*PGM*, *Homēriskās* un *Orfiskās himnas*) un integrējot plašu starptautisko literatūru, kas līdz šim izmantota fragmentāri.

Treškārt, antīkās maģijas izpēte tiek ieviesta kā jauns virziens Latvijas zinātnē. Izmantojot gadījuma analīžu metodi, darbs parāda gan kopīgās burvestību strukturālās iezīmes, gan specifiskas inovācijas, apliecinot maģiju kā būtisku antīkās domas un kultūras komponenti.

Promocijas darba mērķis

Promocijas darba mērķis ir pētīt un izziņāt, kā antīkās senatnes tekstuālajās liecībās tika veidoti un attēloti maģijas spēki, īpaši pievēršot uzmanību ar tiem saistītajām zīmēm un dievišķo spēku lomai rituālajās praksēs.

Promocijas darba uzdevumi

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tiek formulēti uzdevumi, kas ļauj iedziļināties gan jēdzieniskajos, gan rituālajos aspektos:

1. Izpētīt maģijas jēdziena nozīmi un semantisko lauku sengrieķu valodā, balstoties oriģināltekstos;
2. Apkopot un analizēt galvenos pētnieciskos darbus, kas saistīti ar maģijas jēdzienu, rituālo praksi un tekstuālo reprezentāciju antīkajā kultūrā;
3. Salīdzināt atšķirīgos žanros (piemēram, episkais žanrs, sakrālie teksti, maģiskās formulas) lietoto diskursu un izteiksmes veidus;
4. Analizēt verbālās un vizuālās zīmes, simbolus un formulas, kas izmantotas maģijas praksēs, ņemot vērā to funkcionālo lomu konkrētajā rituālajā un tekstuālajā kontekstā;
5. Izpētīt, kā antīkajos tekstos tiek piesaukti un attēloti nemirstīgie dievi un citi pārdabiski spēki kā maģijas starpnieki, un kā tas atklāj sabiedrības attiecības ar pārdabisko;
6. Izvērtēt rituālu struktūras un to semiotiskos principus, kas tiek izmantoti, lai nodrošinātu maģijas iedarbīgumu, īpaši pievēršot uzmanību tekstu oriģinālvalodas materiālam.

Lai pētījuma uzdevumi tiktu īstenoti mērķtiecīgi un kontekstā ar izvēlēto tematiku, ir precīzi jānosaka izziņas robežas – tas ir, kas tiek pētīts, kā un kāpēc. Šajā nolūkā tiek nošķirti trīs aspekti: pētniecības materiāls, izpētes objekts un priekšmets.

Pētniecības materiāls ir antīko tekstu kopums, kuros fiksētas maģiskas prakses un to interpretācijas (tai skaitā himnas, maģiskie papirusi un citi rakstiski avoti); analizētie teksti izvēlēti pēc to atbilstības pētījuma jautājumiem un zīmju un sakrālās komunikācijas izteiktības.

Izpētes objekts ir antīkās maģijas liecības šajā tekstu kopumā, tas ir, maģisku darbību un sakrālās komunikācijas apraksti un formulējumi (valoda, zīmes un rituālās procedūras), kādā tie ir pieejami rakstiskajos avotos.

Izpētes priekšmets ir zīmju un pārdabisko spēku funkcijas antīkās pasaules maģijas praksē. Pētījumā tiek analizēts, kā konkrētas zīmju struktūras – simboli, skaitliskas struktūras, grafiski raksti, ritms – darbojas komunikācijā ar pārdabiskajiem spēkiem.

Līdztekus tiek izvirzīti šādi tekstos balstīti pētnieciskie jautājumi:

- Kas ir maģijas jēdziens antīkajā pasaulē?

- Kā antīkajā pasaulē tika interpretētas maģiskas darbības?
- Kas ir maģijas spēka avoti un to aktivizācijas mehānismi?
- Kāda ir zīmju, simbolu, telpas un runas loma sakrālajā komunikācijā?

Darbā tiek izvirzīta **hipotēze**: antīkās senatnes tekstos maģija funkcionē kā nozīmju komplekss, kura pamatā ir rituālās un verbālās zīmes komunikācijai ar pārdabisko pasauli.

Promocijas darba rezultāts ir pētījums *Homērisko un Orfisko himnu* tekstiem un to ciešo saistīti ar *PGM* burvestībām, īpašu uzmanību pievēršot to struktūrai, semiotisko zīmju un skaitļu simbolikas lietojumam, kā arī pārdabisko spēku piesaukšanas mehānismiem. Maģija antīkajā pasaulē nav reducējama tikai uz tehnisku formulu kopumu, bet funkcionē kā vairāku līmeņu komunikācijas sistēma starp cilvēku un pārdabisko, kuras centrā ir dievišķās varas mobilizācija un transformācija konkrētu rituālu vajadzībām. Antīkā maģija atklājas kā dinamiskas un sinkrētiskas prakses lauks, kurā iespējams identificēt gan burvestību, gan reliģisko rituālu kopīgās strukturālās iezīmes.

Pētījumā izmantotā metodoloģija

Lai daudzveidīgais avotu materiāls tiktu analizēts mērķtiecīgi un sistēmiski, pētījumā izmantotas trīs savstarpēji papildinošas metodoloģiskās pieejas: kontekstuālā metode, semiotiskā analīze un hermeneitiskā metode.

Kontekstuālā pieeja ļauj interpretēt maģijas fenomenu, ņemot vērā tā kultūras, sociālo un reliģisko vidi. Antīkā maģija tika cieši sasaistīta ar ikdienas dzīvi, politiskajām norisēm un institucionālajiem rituāliem, un tās izpratne nav iespējama bez šo faktoru analīzes.

Semiotiskā analīze sniedz iespēju detalizēti izpētīt maģijā izmantoto zīmju un formulu sistēmu. Tās mērķis ir atklāt, kā simboli – mutvārdu formulas, grafiski raksti, priekšmeti – darbojas kā komunikācijas instrumenti ar pārdabisko. Šī pieeja ļauj saskatīt maģiju kā semiotisku sistēmu, kas strukturēta pēc noteiktiem kultūras kodiem.

Hermeneitiskā metode tiek izmantota, lai interpretētu maģiskos un rituālos tekstus to daudznozīmīgajā semantiskajā laukā. Tā palīdz izprast, kā mainās tekstu un rituālu nozīme dažādos vēsturiskajos kontekstos un kā simboliskā struktūra nosedz to tiešo saturu.

Papildus pētījumā izmantota semantiskā analīze, lai precizētu atsevišķu antīko jēdzienu, piemēram, *mageia*, *daimōn* vai *pharmakeia*, nozīmi konkrētajā tekstuālajā un kultūras vidē. Atsevišķos posmos pielietota arī diskursa analīze, aprakstošā un strukturāli funkcionālā metode, taču pētījuma kodolu veido trīs pamatpieejas, kas nodrošina dziļāku un kontekstā balstītu izpratni par maģijas jēgu un funkciju antīkajos tekstos.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Ar pētījumu saistītas atziņas ir izvērstas zinātniskajā aprītē, nolasot referātus 7 nacionāla un starptautiska līmeņa konferencēs. Promocijas darba rezultāti ir aprobēti un publicēti 2 zinātniskos recenzētos izdevumos. Iegūtie secinājumi, pieejas un teorētiskie ietvari ir tikuši prezentēti un apspriesti akadēmiskās diskusijās, tādējādi nostiprinot pētījuma zinātnisko bāzi un metodoloģisko pamatotību.

Zinātniskās publikācijas

1. **Ezerkalns, Gatis.** *Mēdejas tēla recepcija 20. gs. beigās un 21. gs. Latvijas kultūrvidē: burve, ragana, zāļu sieva. Pieņemts publicēšanai* 2025. gadā žurnālā *Letonica*.
2. Krūmiņa, Sandra. **Ezerkalns, Gatis.** *Latviešu buramvārdu grāmatas un Papyri Graecae Magicae: maģijas prakses nodošanas tradīcijas antīkajā pasaulē un Latvijā. Pieņemts publicēšanai* 2025. gadā žurnālā *Ceļš*.

Konferences un referāti

1. **Ezerkalns, Gatis.** *Pharmakeia jeb zāļu sievas ekvivalents senatnē.* 80. Latvijas Universitātes starptautiskās zinātniskās konferences sekcija "NON MULTA, SED MULTUM: ANTĪKAIS KULTŪRMANTOJUMS UN TĀ RECEPCIJA LATVIJĀ", Rīga, Latvija, 2022.
2. **Ezerkalns, Gatis.** *Skaitļa "3" simbolisms Platona kosmoloģijā.* 82. Latvijas Universitātes starptautiskās zinātniskās konferences sekcija "SINE QUA NON – VALODĀ, VĀRDNĪCĀ, TEKSTOS UN KONTEKSTOS", Rīga, Latvija, 2024.
3. **Ezerkalns, Gatis.** *Atkodējot dekādi: Skaitļa 10 simbolisms Antīkajā pasaulē.* 82. Latvijas Universitātes starptautiskās zinātniskās konferences Fizikas, matemātikas un optometrijas fakultātes plenārsēdes sekcija, Rīga, Latvija, 2024.
4. **Ezerkalns, Gatis.** *Antīkās pasaules mīta tēlu reinterpretācija mūsdienu masu kultūrā: salīdzinošais aspekts.* Starptautiska zinātniskā konference "Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā", Liepāja, Latvija, 2024.
5. **Ezerkalns, Gatis.** *Magic in the Ancient Greek Evidence: Symbols and Contexts.* International Scientific Conference "Colloquium Balticum Rigense", Rīga, Latvia, 2024.
6. **Ezerkalns, Gatis,** Krūmiņa Sandra. *Melnā grāmata un Papyri Graecae Magicae: maģiskās prakses nodošanas tradīcijas Antīkajā pasaulē un Latvijā.* Starptautiska zinātniskā konference "Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā", Liepāja, Latvija, 2025.
7. **Ezerkalns, Gatis.** *Mēdejas tēls mūsdienu Latvijas kultūrvidē: Augusta Ģiezena atdzejotās Euripīda traģēdijas "Mēdeja" ietekme.* 83. Latvijas Universitātes

starptautiskās zinātniskās konferences sekcija “PONTES AD FONTES. ĀBRAMAM FELDHŪNAM 110”, Rīga, Latvija, 2025.

8. **Ezerkalns Gatis.** *Binding Desire, Burning Wrath: The Dual Nature of Love in the Papyri Graecae Magicae.* International Scientific Conference “Colloquium Balticum Lundense”, Lund, Sweden, 2025.

Pētījuma papildu aprobācija

1. Lekciju kursa semināru daļas “Antīkā literatūra” docēšanā klasiskās filoloģijas bakalaura studiju programmas 1. kursa studentiem LU HZF, pievērsoties antīkās pasaules literāro žanru apskatam.
2. Pētījuma nodaļas aprobācija, piedaloties LU Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultātes Mazās Matemātikas Universitātes nodarbībā skolēniem (8.–12. klase) ar lekciju *Skaitļi antīkajā pasaulē*, Rīga, Latvija, 2025.
3. Dalība ar ziņojumu simpozijā *Hellēniskais un nehellēniskais. Kirke un Mēdeja*, Muzeju krātuve un SKULPTŪRU MEŽS, Rīga, Latvija, 2025.
4. Dalība ar kopreferātu simpozijā *Māksla un mākslinieciskais sengrieķu tekstos*, Mākslas muzejā RĪGAS BIRŽA, Rīga, Latvija, 2025.

Promocijas darba apjoms un struktūra

Promocijas darbu veido satura rādītājs, saīsinājumu saraksts, ievads. Konceptuālā un empīriskā iecere īstenota piecās nodaļās, kurās soli pa solim tiek attīstīta izvirzītā problemātika un analizēti relevanti zinātniskie un antīkās literatūras avoti. Struktūru papildina nobeigums, secinājumi un literatūras saraksts.

1. nodaļā “Pētījuma objekts un kultūrtelpa” precizēts *maģijas* jēdziens un uzrādītas citas tam semantiski līdzīgas leksēmas (piemēram, *pharmakeia*, *goēteia*, *epōidē*, *katadesmos*, *manteia* u. c.) antīkajā pasaulē, atšķirot to no reliģijas diskursa un norādot uz tā vēsturisko, žanrisko un kultūrtelpas mainību. Uzsvērta zīmju un burvestību semiotiskā daba (*voces magicae*, *charaktēres*, epiklēžu formulu struktūra) un to funkcijas rituālā lai piesauktu pārdabiskos spēkus, gūtu aizsardzību, ārstētu slimības, maģiski piesaistītu cilvēku, un citos nolūkos. Tiek analizēta dievu un *daimōnu* loma sakrālajā sistēmā, kā arī cilvēka kā dievišķā pārstāvja vieta sabiedrībā. Teorētisko rāmi veido antīkās maģijas un reliģijas pētījumi. Piemēram, Fricis Grafis par lūgšanas un maģijas kopsakarībām (Graf, 1991); Deivids Frankfurters par vokālo un rakstīto maģiju, kas palīdz precīzi definēt izpētes vienības un izvairīties no jēdzieniskas izplūšanas (Frankfurter, 2019). **2. nodaļā** “Antīkie teksti kā analīzes avots” tiek noformulēti gadījuma analīzes atlases kritēriji; paši gadījumi iztirzāti 5. nodaļā. Šī pētījuma autors apskata izmantotos tekstus un metodoloģisko pieeju, izklāstot gan plašāku antīkās maģijas kontekstu antīkajā literatūrā (epika, lirika, traģēdija, historiogrāfija, filosofija, hellēnisma laika literārie teksti), gan arī sistēmiski raksturojot trīs

pētījumam būtiskus pamatkorpusus: *Homēriskās himnas* (Shelmerdine, 1995), *Orfiskās himnas* (Taylor, 2019; Athanassakis & Wolkow, 2013) un *PGM* (Betz, 1986; Preisendanz, 1928, 1931), kā arī to robežas un analīzes kritērijus. Atsevišķi aplūkoti mistēriju kultī kā potenciāli maģiskās domāšanas veidotāji un ietekmētāji. Tiek noteikti transliterācijas, citēšanas un terminoloģijas principi pamatkorpusos (piem., *HO (Taylor)*. 1. = *Orfiskā himna Hekatei*). **3. nodaļa** “Dievi kā maģijas spēki” pētījums pievēršas dievu pieminējumu biežumam un funkciju tipoloģijai izvēlētajos korpusos, apvienojot kvantitatīvu un kvalitatīvu pieeju. Ir parādīts dievu daudzveidīgais statuss: *Homēriskajās himnās* tie ir piesaukti reliģiska kulta ietvaros, *Orfiskajās himnās* tie ir precīzi strukturētu rituālu adresāti, kam tiek izteikts lūgums. Savukārt *PGM* tekstos dievi tiek izmantoti kā operatīvi spēki konkrētu mērķu sasniegšanai. Pētījumā noteikts, ka burvestību iedarbīgums vienmēr balstās dievu un pārdabisko būtņu piesaistē. Lai burvestība darbotos, nepieciešams aktivizēt trīs līmeņus: piesaukt dievu kā “adresātu” (pārdabisko spēku, kam paredzēta invocācija/ epiklēze³), piesaistīt un aptvert dievu kā “spēka” iemiesojumu (pārdabisko spēku, kas “darbina” rituālo aktu), kā arī pavēlēt dievam kā “izpildītājam” (rituālā piesauktajai būtnei, kura īsteno paredzēto iedarbību). *PGM* korpusā visbiežāk pieminētais dievs ir Hēlijs – viņa vārds sastopams 48 burvestībās. Piemēram, *PGM IV.1596–1715* ietvertas vairāk nekā desmit Hēlija piesaukšanas variācijas, kur viņš uzrunāts gan kā slepens spēks, gan kā debesu kārtības nodrošinātājs. Šāda pieminējumu intensitāte liecina ne tikai par Hēlija nozīmi maģijas rituālā, bet arī par to, kā maģiskā valoda veido spēku caur epitetu akumulāciju. Savukārt piesaistes burvestībā *PGM IV. 2708–84* intensīva Hekates epiklēze un epitetu virknējums norāda uz maģijas praktizētāja nepieciešamību iezīmēt un norobežot rituāla telpu – būtisku elementu maģijas izpildē. Papildu uzmanība pievērsta arī pašu praktizētāju statusam – pētījums rāda, ka maģijas zināšanas tiek leģitimētas ģenealoģiski (piemēram, Aiēts, Kirke un Mēdeja kā Hēlija pēcnācēji) vai tās nododot slepenībā tikai iniciētajiem. Tas ļauj secināt, ka antikajā tradīcijā burvestība bez dievišķās iesaistes nav iespējama. Cilvēks var izpildīt rituālu, bet tā iedarbību nodrošina tikai piesaistītais pārdabiskais spēks un paša maģijas akta veicēja galvenais instruments – runa jeb spēcīgs vārds. **4. nodaļa** “Maģijas rituālu un zīmju struktūras” veltīta antīko burvestību tipoloģijai un to semiotiskajai struktūrai, kā arī ar tām saistītajām zīmēm. Burvestības klasificētas sešās grupās pēc to funkcionālā mērķa. 1) Aizsardzības jeb apotropaiskās burvestības – rituāli, kuru mērķis ir novērst “ļauņu aci”, slimības vai cita veida kaitējumu, ko uzsūta cilvēks vai pārdabisks

³ Šī pētījuma ietvaros jēdzieni *invocācija*, *epiklēze* un *piesaukšana* tiek lietoti kā savstarpēji aizvietojami sinonīmi, attiecinot tos uz rituālu darbību, kurā tiek uzrunāts dievs vai pārdabisks spēks. Ņemot vērā, ka analizētie primārie avoti pārsvarā ir sengrieķu valodā, terminoloģijā priekšroka tiek dota vārdam epiklēze (gr. *ἐπικλήσις*) – ar to sengrieķu avotos apzīmē gan dieva vārda izsaukšanu, gan īpašas funkcijas vai aspekta piesaukšanu.

spēks. 2) Milestības un piesaistes burvestības – *agōgē* (partnera emocionālai, garīgai un fiziskai piesaistīšanai, pakļaušanai vai atgrūšanai) un *philtrā* (milas mikstūras). Tās ir visplašāk pārstāvētais žanrs PGM tekstos. 3) Kaitnieciskās maģijas (*kakopoiia, epagōgē, katadesmos*) mērķis ir ierobežot cilvēka rīcībspēju (=maģiski saistīt) vai to pilnībā iznīcināt, sevišķi ja šādai vēlmei pamatā ir konkurence, personīgs konflikts vai juridiska rakstura nesaskaņas. Tādēļ šīs kategorijas burvestību pamatfunkcija ir neitralizēt ienaidnieku – fiziski, psiholoģiski vai sociāli. 4) Dziednieciskās jeb *iatromaģiskās* burvestības – rituāli, kas vērsti uz slimības vai asiņošanas apturēšanu. Piemēram, PGM XXIIa. 2–9 izmanto Homēra *Īliadas* rindas par Apollonu, kur dievs tiek vienlaikus piesaukts gan kā slimību izraisītājs, gan kā apturētājs. Tas norāda uz homeopātijas principu: tas pats spēks, kas izraisa kaitējumu, var to arī apturēt. 5) Piektajā burvestību kategorijā iekļaujas teurģiskās formulas, un to struktūra līdzinās *Homēriskajām* un *Orfiskajām himnām*. Teurģiskā ievirze visvairāk izpaužas rituālos, kuros tiek piesaukti *paredroi*, ar kuriem iespējams nodibināt pastāvīgu saikni. Šādos rituālos galvenais mērķis nav ārējs rezultāts, bet gan piekļuve augstākai dievišķai kārtībai un zināšanām. 6) Burvestības ar praktisku un bieži vien individuāli pielāgotu nolūku. Tās neiekļaujas stingri noteiktās tematiskās kategorijās, taču tās vieno konkrēts mērķis – panākt kādu materiālu vai situatīvu labumu. Šajā grupā ietilpst, piemēram, burvestība neredzamībai (PGM I. 222–31), zagļa atrašanai (PGM III. 483–488), pravietisku sapņu izsaukšanai (PGM IV. 3172–3208) vai pat vairāku “dievišķu spēju” iegūšana (PGM XIII. 1-734). Īpaša uzmanība pievērsta semiotiskajām zīmēm: grafiskiem simboliem, verbālām formulām un rituāliem priekšmetiem, kas bija nepieciešami pārdabisko spēku iedarbināšanai vai pastiprināšanai. Šie elementi interpretējami kā kultūras kodi, kuru jēga nosakāma tikai noteiktā rituālā un tekstuālā kontekstā. Tāpat tiek analizētas formulas, kas balstās atkārtojumos, skaņā un strukturētā ritmā, kas antīkajā pasaulē tika uzskatīti par iedarbības nosacījumu. Atsevišķi iztīrāta arī skaitļu simbolika, īpaši pievērsties tām nozīmēm, kas skaitļiem piešķirtas sakrālajā kontekstā: trīsvienība, dekāde, pāra un nepāra opozīcija u. c. Skaitļi ne tikai strukturēja maģiskās formulas, bet arī pauda ontoloģiskas un kosmoloģiskas nozīmes. Skaitļu lietojums atklāj dziļu saikni starp valodu, rituālu struktūru un pasaules kārtības simbolisko interpretāciju. Noslēdzot, **5. nodaļa** “Gadījumu analīzes (*Case Studies*) PGM tekstu korpusā” veltīta antīkās maģijas tekstiem, kas ietverti PGM korpusā. Autors mērķis šajā nodaļā ir izpētīt, kā šajos tekstos strukturēti un manifestēti maģijas spēki un zīmes, un kā caur konkrētiem piemēriem šie spēki tiek piesaukti, aktivizēti vai transformēti. Gadījumu analīzes ietvaros ir veikta četru PGM burvestību analīze, kas ilustrē teorētiski izstrādāto “spēku un zīmju” modeli. Nodaļas mērķis ir parādīt, ka maģija funkcionē tikai noteikti strukturētā, sakārtotā sistēmā.

Darba noslēgumā šī pētījuma autors apkopo galvenos secinājumus un iezīmē iespējamās pētniecības perspektīvas turpmākam darbam antīkās pasaules maģijas izpētes jomā.

1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKS IZKLĀSTS

Antīkās maģijas fenomens ir daudzšķautņains un neviennozīmīgi interpretēts jau pašos antīkās senatnes rakstiskajos avotos. Maģijas izpēte ir nepieciešama, jo tā ļauj izprast, kā antīkajā senatnē tika strukturētas attiecības starp cilvēku un dievišķo. Lai pamatoti analizētu burvestību, rituālu un pārdabisko spēku⁴ klātbūtni antīkās pasaules kultūrā, ir nepieciešams vispirms analizēt *maģijas* jēdzienu tā vēsturiskajā kontekstā.

Lai izprastu maģijas lomu antīkajā pasaulē, ir svarīgi skatīt ne tikai mūsdienu akadēmiskās definīcijas, bet arī to, kā šis fenomens tika uztverts antīkajā pasaulē. *Maģija* kā jēdziens bija dinamiska konstrukcija, kas antīkajā senatnē tika saprasta un pielietota dažādi – atkarībā no laikmeta, sabiedrības un konteksta. Tikai balstoties šajā iekšējā, kultūrspecifiskā skatījumā, iespējams pamatoti analizēt to, kā maģiskās prakses funkcionēja antīkajos rakstiskajos avotos.

Lai izvairītos no anahronisma, maģija šajā pētījumā tiek aplūkota kā interpretatīva, diskursos mainīga kategorija, kuru precīzē semantiskā lauka analīze. *Mageia* – sākotnēji magu⁵ teoloģiskās zināšanas/ maģija (“μαγεία,” Liddell & Scott, 2007) – un ar to saistītās leksēmas (*pharmakeia*, *goēteia*, *epōidē*, *katadesmos*, *manteia*, *theourgia*, *apotropē*, *philtron*, *nekromanteia*, *charaktēres*) tiek skatītas nozīmju un funkciju griezumā antīkajā kultūrvidē. Šī pieeja ļauj analizēt, kā terminoloģija antīkajos diskursos darbojas kā sociāls marķieris, kas atšķir “lēģitīmu” rituālu no stigmatizētas prakses atkarībā no konteksta, praktizētāja sociālā stāvokļa, un mērķa.

Papildu uzmanība pievērsta leksēmas *pharmakeia* (“φαρμακεία,” Liddell & Scott, 2007) – dziedināšana/ indēšana/ buršanās – daudznozīmībai kā piemēram nozīmju un sociālā vērtējuma saplūšanai. Tas ļauj parādīt, kā maģija tiek klasificēta un normatīvi vērtēta pašu avotu diskursā.

Skatot no sociālā aspekta, maģija parādās kā līdzeklis, ko izmanto dažādu statusu un dzimumu sabiedrības locekļi atšķirīgu mērķu labad (piemēram, aizsardzības, emocionālās vai fiziskās piesaistes, kaitniecības vai ārstēšanas nolūkos). Proti, maģija ir rīks tādu mērķu realizācijai, kas ar citiem līdzekļiem nav izpildāmi.

⁴ Šajā pētījumā ar jēdzienu *pārdabiskie spēki* apzīmēti dažādi antīkās pasaules maģijā sastopami darbības subjekti – dievi, dievišķie spēki, daimōni, maģiskie asistenti, mirušo gari. Šāds apzīmējums tiek lietots kā analītiska kategorija, lai apvienotu heterogēnus, bet funkcionāli līdzīgus elementus, kas rituālajā praksē tiek uzskatīti par maģiskās iedarbības ierosinātājiem, starpniekiem vai izpildītājiem.

⁵ Magi – persiešu priesteri.

Pētījuma fokuss ir maģijas spēki un zīmes. Par “spēkiem” pētījumā tiek uzskatīti dievi un citas pārdabiskas būtnes (t.sk. *daimōni*⁶, *paredroi*⁷), kuri maģijas praksē tiek funkcionalizēti – gan piesaukti, gan rituāli “aktivizēti” konkrētas maģiskas iedarbības panākšanai. Izvērstis epitetu un teonīmu lietojums pārvērš epiklēzi par komandu: vārds kļūst par veidu, kā “iedarbināt” noteikta pārdabiskā spēka funkcijas.

“Zīmes” aptver verbālās (*epiklēzes*⁸, epitetu virknējumi, *voces magicae*⁹, ritms), vizuālās (*charaktēres*¹⁰, ikonogrāfija, uzraksti, ģeometrisks izkārtojums, telpa) un skaitliskās (atkārtojumi, skaits, burtu–skaitļu atbilstības, isopsefija) vienības; tās darbojas kā semiotiski iedarbīgi līdzekļi sakrālajā komunikācijā.

Verbālās zīmes nav aprakstošs, bet performatīvs elements: epiklēze, “piesiešana”, pavēle, un vajadzības izteikšana darbojas kā runas akts, kas nodrošina pārdabiskās būtnes uzmanības piesaistīšanu. Vizuālās zīmes funkcionē gan kā ikonas (vizuālas asociācijas ar pārdabisko būtni¹¹), gan kā telpiskas norādes (novietojums telpā¹², laiks, virzieni, materiāls), gan kā simboli (zīmes ar tradīcijā nostiprinātu nozīmi¹³). Skaitļi (piemēram, atkārtojums, ritms un burtu–skaitļu korelācija) sasaista fonētisko, vizuālo un aritmētisko dimensiju vienā iedarbības mehānismā.

⁶ Daimōns (gr. *δαίμων*) – antikajā pasaulē apzīmē pārdabisku būtni vai spēku (arī dievu), kas bieži vien ir nepersonificēts, nespecificēts, bet darbojas starp cilvēku un dievu pasauli.

⁷ Paredroi (gr. *παρέδροι*) – maģijas rituāla procesā ar valodu piesaistīti pārdabiski asistenti. Atšķirībā no dieviem, personifikācijām vai daimōniem, paredros tiek piesaukti kā instrumentāls, pastāvīgs palīgs, kas darbojas saskaņā ar rituāla veicēja vajadzībām noteiktā kontekstā.

⁸ Epiklēze (gr. *ἐπίκλησις* – ‘uzvārds’, ‘paziņojums’, arī ‘piesaukšana’) – invokācija jeb piesaukšana.

⁹ *Voces magicae* (lat. – ‘maģiskie vārdi’ vai ‘burvju balis’) ir termins, ko pētniecībā lieto, lai aprakstītu šķietami bezjēdzīgus, bieži vien neiztulkojamus vārdus vai skaņu virknes, kas, iespējams, nepieder nevienai valodai. Šādi vārdi tiek asociēti ar valodu, ko saprot dievi un daimōni.

¹⁰ *Charaktēres* (gr. *χαρακτήρες*) – īpaši simboli, burtu virknējumi vai zīmējumi, kas tika izmantoti kā aktīvi rituāla elementi.

¹¹ Tas var būt, piemēram, dieva vai citas pārdabiskas būtnes atveidojums uz amuleta. *PGM IV. 1331–89* burvestībā atveidojamais Tifona ‘simtburtu vārds’ ir zvaigznes formā, jo Tifons tiek asociēts ar Lāča zvaigznāju.

¹² Viens no plaši lietotiem epitetiem saistībā ar dievieti Hekati ir triēdiskais epitets ‘trīscelju Hekate’ (gr. *τριδιτις*). Mitoloģijā Hekate tiek asociēta ar krustcelēm un nakti, tādējādi šāda epiteta izmantojums epiklēzē aptver telpu un laiku.

¹³ Piemēram, Abrasakss (gr. *ἀβρασαάξ*) – vārds, kura skaitliskā vērtība grieķu isopsefijā ir tieši 365, iespējami apzīmē dievu un pilnu gada ciklu.

Piemēram, *PGM IV. 1331–89* burvestībā (Betz, 1986) zīmju grafiskais izkārtojums – Tifona ‘simtburtu vārds’ (gr. *ἐκατονταγράμματον*¹⁴) zvaigznes formā – tiek izmantots kā iedarbības nesējs līdzās runai. Savukārt skaitļu simbolika un atkārtojumi strukturē gan valodu, gan rituālo ritmu. Zīmes forma konkrētajā burvestībā funkcionē kā operatīvs instruments – vizuāli fiksēta formula, kas rada maģisku efektu.

Liela nozīme rituālā ir mutiskam izpildījumam un ritmam: pantmērs (piemēram, daktilu heksamētrs), formulas un epiklēzes norāda uz mutvārdu tradīcijas un izpildes precizitātes nozīmi rituālā. Runa tiek papildināta arī ar dažādām substancēm un materiāliem: metāla, koka, akmens plāksnītēm, akmeņiem, kvēpināšanā izmantotām smaržvielām¹⁵, tinti un pigmentiem, dzīvnieku un augu valsts elementiem, kas nodrošina “fizisku” saikni ar pārdabisko. Savukārt telpas un laika rāmis (htoniskā, liminālā, urāniskā telpa; nakts, gadalaiks, mēness fāzes) ir daļa no rituāla mehānisma. Izvēloties konkrētu telpu (krustceles vai kapsēta) un brīdi (nakts), ir iespējams precīzāk adresēt zīmes tiem spēkiem, kuru pārziņā ir šī telpa/laiks.

Pētījums tiek īstenots salīdzinoši trīs korpusos – *Homēriskajās himnās*, *Orfiskajās himnās* un *PGM* – un antikās literatūras paratekstos. Šāda pieeja ļauj atklāt pāreju no mitopoētiskas reprezentācijas uz tehniski kodētu rituālo valodu: epiklēze no reliģiska piesaukuma kļūst par rituālu komandu, epitets – par aktivizējamu spēku, bet pārdabiskā būtne – par operatīvu rīku. Žanru šķērsgrīzumā naratīvs (piemēram, epika, traģēdija) norāda uz maģijas klātbūtni sižetā, himnas (*Homēriskās* un *Orfiskās*) – uz rituāla tradīciju un valodu, bet *PGM* burvestības – precīzu vēlmes realizācijas aktu.

Pētījumā gadījumu analīzes ietvaros aplūkotas četras *PGM* burvestības, kas ilustrē, kā “spēki” un “zīmes” funkcionē antīkajā maģijā.

PGM XXIIa. 2–9 ir dziedniecības maģijas piemērs, kurā dievs Apollons piesaukts asiņošanas apturēšanai. Teksts balstās Homēra *Iliadas* rindās un uzrāda homeopātisku principu – tas pats dievs, kurš spēj izraisīt slimību, tiek piesaistīts, lai to apturētu. Burvestība vienlaikus ietver arī brīdinājumu, ka nepateicība pret dziedinātāju var novest pie slimības atgriešanās.

PGM IV. 1716–1870 ir erotiskā piesaistes burvestība, kurā dievs Erots funkcionē kā aktivizējams spēks. Burvestībā apvienotas verbālās formulas,

¹⁴ Šis vārds ir: αχχωρ αχχωρ αχαχαχπτουμι χαχχω χαραχωχ χαπτουμη· χωρα χωχ απτουμιμη χωχαπτου χαραχπτου· χαχχω χαραχωχ πτεναχωχεου. Tas sastāv no 98 burtiem un divām pieturzīmēm, un tam nav skaidras nozīmes. Vārds sastāv no atkārtojumiem un ritmiskiem elementiem (αχ-, χαχ-, χωχ-, χαραχ-), kas rada fonētisku “maģisko ritmu”.

¹⁵ *Orfisko himnu* korpusā viena no vienojošām pazīmēm ir augu kvēpināšana. Parasti tā ir kvēpināšanai izmantojamo augu norāde pirms himnas teksta, piemēram: *Ἐρωτος, θυμίαμα, ἀρώματα. Κικλήσκη μέγαν ἀγρόν ἐράσμιον ἠδὸν Ἐρωτα* [...] – ‘Erotam, kvēpināmais: aromātiskie augi. Es piesaucu lielo, šķīsto, miligo, maņām tīkamo Erotu.’ (Taylor, 2019).

atkārtojumi un *voces magicae* ar vizuāliem elementiem, kas materializē vēlmi. Atkārtojums un ritms šeit darbojas kā iedarbības mehānisms, kas pārvērš dievu par instrumentu mērķa īstenošanai.

PGM IV. 2622–2707 pārstāv nolādējumu grupu. Tas ir “apvērsts” rituāls, kas izmanto svēto elementu apgānīšanu, lai dieviete tiktu provocēta uz destruktīvu rīcību. Selēne tiek piesaukta nevis reliģiskā kontekstā, bet caur retorisku apsūdzību – dieviete tiek apvainota slepkavībā un kanibālismā. Šādi burvestība manipulē ar viņas spēku, lai tas izpaustos kā atreibība pret mērķi, parādot apgrieztais homeopātijas principu – sakrālās zīmes tiek izmantotas destruktīvos nolūkos.

PGM IV. 2785–2890 attēlo sinkrētiskas dievietes (Selēnes/ Hekates / citu dieviešu apvienojums) piesaistes burvestību. Teksts precīzi strukturē epiklēzes, simbolus un materiālus elementus, kas nodrošina burvestības iedarbību. Dieviete šeit tiek “funkcionalizēta” – viņas teoloģiskā nozīme saglabājas, bet rituālā viņa kļūst par operatīvu spēku, kas aizsargā un nodrošina vēlamo efektu.

Šīs četras burvestības atklāj, ka antīkajā pasaulē maģija funkcionēja kā nozīmju komplekss, kur dievi un pārdabiskie spēki tiek piesaistīti, bet zīmes – verbālās, vizuālās un skaitliskās – darbojas kā precīzi rituāla instrumenti cilvēka un pārdabiskā komunikācijā. Dievi tiek funkcionālizēti kā spēki: epiklēzes un epitēti piesaista un “iedarbina” noteiktu dieva aspektu, padarot to par aktīvu spēku burvestībā. Zīmes darbojas kā operatīvi mehānismi, kas koncentrē un virza pārdabisko iedarbību (piemēram, amuleta izgatavošana aizsardzībai vai simpātiskās saiknes nodibināšana, izmantojot vaska lelli).

Antīkajos avotos maģiskās zināšanas tiek atainotas kā ģeoneoloģiski pārmantotas: Kirke, Mēdeja un Aiēts kā Hēlija pēcnācēji iemieso ideju, ka dievišķās spējas var tikt nodotas dzimtas ietvaros. Šāda saistība ar dievišķo kalpo kā lēģitimācijas mehānisms, kas piešķir praktizētājam sakrālu autoritāti un “tiesības” darboties maģijas laukā

No šī ietvara izriet pētījuma hipotēze: antīkās senatnes tekstos maģija funkcionē kā nozīmju komplekss, kur pārdabiskie spēki tiek piesaukti un zīmes – verbālās, vizuālās un skaitliskās – darbojas kā precīzas komunikācijas un iedarbības instrumenti starp cilvēku un pārdabisko.

2. PROMOCIJAS DARBA AVOTI

Pētījuma empīrisko pamatu veido trīs savstarpēji papildinoši korpusi: *Homēriskās himnas* (tradicionāli 33 vienības), *Orfiskās himnas* (87 vienības) un *Papyri Graecae Magicae* (PGM; plašs grieķu un demotisko tekstu kopums ar vairāk nekā piecsimt vienībām mūsdienu izdevumos). Himnu teksti ļauj salīdzināt invocācijas (epiklēzes) valodu ar operatīvo rituālu valodu burvestībās, vienlaikus iezīmējot maģijas un reliģijas plūstošās robežas antīkajā kultūrā. Pētījumā apzināti ierobežota plašāka antīkās maģijas materiālu loka aptvere; netiek piemēram, skatīti astroloģiskie traktāti, kuru tehniskais raksturs un metodoloģija neatbilst šī darba fokusa jautājumiem par pārdabisko spēku piesaukšanas semiotiku.

Himnu tekstos epiklēze un epitēti veido attiecības ar dievišķo, bet PGM parāda, kā šī sakrālā valoda tiek izmantota maģijas praksē. *Homēriskās himnas*, kas, iespējams, darbojās kā *prooimiji*¹⁶ rituālu vai reliģiska rakstura sacikšu (piemēram, eposu deklamācijas) atklāšanai, iezīmē piesaukšanas formu, kā arī norāda uz dievu lomu un funkcionalitāti kultūrā (piemēram, himnas Zevam, Apollonam, Dēmetrai). Savukārt *Orfiskās himnas* sniedz vēlināka perioda rituālo valodu, kur dievu funkcijas un pārvaldības sfēras organizētas jau vairāk tehniski. Abos himnu korpusos dievu vai dievieti definē epitēti kopa, kas nosaka tā lomu rituālā; PGM burvestībās epitēti tiek lietoti, lai piesaistītu dievišķu spēku un koncentrētu tā spēku praktiskam mērķim – lai izpildītu burvestību.

PGM korpusa teksti ir sinkrētiski: verbālās, vizuālās un skaitliskās zīmes darbojas vienotā sistēmā līdzās materiāliem elementiem. Pārdabiskā spēka piesaiste burvestībās nav reducējama tikai uz verbālu epiklēzi; tā izpaužas arī implicīti – ar zīmju (piemēram, *charaktēres*, atkārtojumu un telpas/laika marķieru) un materiālu objektu starpniecību, kas aktivizē šo klātbūtni pat bez runas palīdzības. Līdz ar to PGM pārdabiskais spēks parādās gan tieši, gan netieši.

Antīkās literatūras žanri šajā pētījumā sniedz kontekstu rituāla elementu izpratnei, kā arī norāda uz maģijas klātbūtni sabiedrībā. Piemēram, antīkajā episkajā dzejā to ilustrē *Odisejas* 11. dziedājumā atainotais *nekuijas* (gr. *vékvia*)¹⁷ rituāls, kur redzama precīza, neizjauicama darbību secība, kā arī iezīmēta liminālā zona starp dzīvo un mirušo pasauli. Būtisks ir arī fragments, kurā dieviete Kirke nodarbojas ar maģiju (piemēram, vīriešu pārvēršana cūkās, kā arī zižļa un dziras izmantošana). Eposa tradīcija tādējādi ir sava veida “skelets” vēlāko

¹⁶ *Prooimions* (gr. *προοίμιον* – ‘atvēršana’, ‘ievads’, arī ‘priekšdziedājums’, ‘priekšdziesma’) ir ievads jeb prelūdijs lielākiem episkiem priekšnesumiem vai rituāliem.

¹⁷ Mirušo piesaukšanas rituāls, kurā gari tiek izjautāti informācijas gūšanas nolūkos.

PGM rituālu soļu secībai (kā tiek sagatavota telpa, kādas darbības un rīki tiek pielietoti, kā notiek piesaukšana, kā rituāls tiek noslēgts), un palīdz izprast telpas un laika nozīmi rituālā.

Liriku pārstāvošā Teokrita *Otrā idille*, kā arī Sapfo dzejas fragmenti un Pindara *Pītiskās odas* norāda uz vārdu, augu, ģeoloģijas un emociju funkciju rituālā. Dzeja nav uztverama tikai kā personīgs pārdzīvojums. Dzejnieces Sapfo *1. fragments*, kas adresēts dievietei Afrodītei, ir strukturēts kā epiklēze: dieviete tiek piesaukta ar epitētiem, atsaucoties uz iepriekšējiem kontaktiem, un tiek izteikts lūgums atkārtoti iejaukties. Valoda funkcionē kā rituāla runa. Lūguma forma un ritms piešķir tekstam maģijas iezīmes, un dzejas teksta izpildījums veido potenciālu ietekmi uz piesaukto dievu. Pindara *Ceturta Pītiskā oda* atklāj, kā maģijas tēli tiek integrēti aristokrātiskajā mītiskajā tradīcijā. Savukārt Teokrita *Otrajā idillē* maģija tiek attēlota kā rituāla darbība noteiktā telpā un laikā, izmantojot konkrētus priekšmetus un formulu atkārtojumus. Tādējādi dzejas teksti līdzinās PGM formulām, kur *pharmaka*, kvēpināšana un atkārtojumi ir cieši saistīti ar pavēlēm un nosacījumiem (piemēram, “nēsā sausu”, “esi šķīsts”, utt.).

Eurīpida traģēdijas *Mēdeja* teksta analīze ļauj izprast vairākus būtiskus aspektus. Pirmkārt, tā parāda, kā maģija virza sižeta attīstību. Otrkārt, atklājas, kā un kādi maģijas semantiskā lauka elementi tiek iekļauti sižetā. Treškārt, šāds teksts var tikt izmantots kā avots maģijas prakses rekonstrukcijai. Ceturtkārt, *Mēdejas* tēls ļauj formulēt teorētiski nozīmīgu maģijas konceptualizāciju klasiskajā tradīcijā. Maģija tādējādi ir konstitutīvs (lat. *constituere* – ‘veidot, noteikt, izveidot’), nevis papildinošs elements.

Savukārt historiogrāfijas un filosofijas tekstu iekļāvums (Hērodota *Vēstures* un Platona un citu filosofu dialogi) veicina terminoloģijas izpratni antīkajā pasaulē. Piemēram, Hērodots apraksta ēģiptiešu, skitu, persiešu un babiloniešu rituālās prakses, akcentējot to atšķirību no grieķu tradīcijām. Prakses, kuras vēlākajos antīkajos avotos vai pat mūsdienās varētu tikt uztvertas kā maģiskas, viņš traktē kā reliģiskas un dievbijīgas. Maģija viņa raksturojumā nav vienota, vispārīnāta kategorija, bet gan lokāla un funkcionāla prakse – tā kalpo kā indikators sociālajai organizācijai, reliģiskajai identitātei, noteiktām zināšanu formām. Savukārt Platons norāda, ka pareģi tika uztverti kā manipulējoši cilvēki, īpaši, ja viņi piedāvāja pakalpojumus par samaksu, kas sabiedrības acīs devalvēja viņu rituālo funkciju. Tādējādi iespējams izprast, kādas rituālās prakses antīkā sabiedrība uzskatīja par pieļaujamām un kādas – par nevēlamām vai sodāmām.

Kopējais pētāmā materiāla apjoms ir 584 lapas. Šajā skaitā ietilpst *Homēriskās himnas*, *Orfiskās himnas*, kā arī PGM burvestības gan Praizendanca, gan Beca edīcijas. Papildus skatītas arī 55 antīkās literatūras vienīgas gan dzejas, gan prozas tekstā. Šajā skaitā ietilpst Homēra eposi *Īliada* (24 dziedājumi) un *Odiseja* (24 dziedājumi), Hēsioda eposs *Teogonija* (1022 rindas), Eurīpida

tragēdija *Mēdeja* (1419 rindas), Pindara *Ceturtā Pitiskā oda* (299 rindas), Rodas Apollonija *Argonautika* (1781 rindas), un citi.

Mūsdienu starptautiskā zinātniskā literatūra nodrošina teorētisko un metodoloģisko pamatu, kā arī palīdz precizāk interpretēt antīkos tekstus. Tā ļauj izvirīt no anahroniskiem skaidrojumiem un precizāk izprast maģijas diskursu antīkajā pasaulē.

Paula Mirecki (*Paul Mirecki*) un Marvina Meiera (*Marvin Meyer*) rediģētais krājums *Magic and Ritual in the Ancient World* (2002) piedāvā daudzpusīgu skatījumu uz antīkās pasaules maģijas tekstiem un rituālajām praksēm. Tā starpdisciplinārā pieeja ļauj analizēt tekstu funkciju, kultūrvīdi un rituālo lietojumu, vienlaikus iezīmējot tematiskos un konceptuālos virzienus, kas ir būtiski arī šī pētījuma ietvaros. Krājums ir teorētisks un metodoloģisks pamats tādu tekstu kā PGM interpretācijai.

Deivida Frankfurtera (*David Frankfurter*) rediģētais dažādu autoru pētījumu apkopojums *Guide to the Study of Ancient Magic* (2019) nodrošina plašu metodoloģisko ietvaru maģijas pētniecībai. Tā sniegtā metodoloģiskā pieeja, kā arī iekļautie teksta analīzes piemēri palīdz strukturēt un kontekstualizēt gan *Orfisko himnu* un *Homērisko himnu*, gan PGM tekstu analīzi kā daļu no plašākas maģiskās domāšanas vēstures.

Metjū Dikija pētījums *Magic and Magicians in the Greco-Roman World* (2001) piedāvā vēsturisku skatījumu uz maģijas vietu antīkajā sabiedrībā – tās sociālo kontekstu un lomu normatīvajās struktūrās. Šis darbs ir izmantots, lai izprastu, kā maģiskie teksti – īpaši PGM – darbojas kā daļa no konkrētas sociālās realitātes, kā tie reflektē par maģisko prakšu statusu, autoritāti un retoriskajām stratēģijām.

Būtiski minēt Jana Bremmera (*Jan N. Bremmer*) pētījumus par antīkajām mistērijām un jēdziena *mageia* semantikas attīstību. Viņa analīze parāda, kā persiešu priesterus apzīmējošais jēdziens *magos* Senajā Grieķijā transformējās par apzīmējumu būrējiem un krāpniekiem (Bremmer, 2002, 2010). Tas, savukārt, ļauj skatīt maģiju kā sociāli konstruētu kategoriju. Bremmera darbi palīdz definēt robežas starp oficiālo reliģiju un marginālām praksēm.

Grieķu mitoloģijas un kulta prakšu pētnieka Valtera Burkerta (*Walter Burkert*) plaši atzītie un konstruktīvie darbi *Greek Religion* (1985) un *Ancient Mystery Cults* (1987) sniedz fundamentālu skatījumu uz sengrieķu reliģiju un rituālajām praksēm. Burkerts iedziļinās rituālu performatīvajā raksturā un *liminalitātes* jēdzienā, kas ļauj skatīt maģiju kā robežzonu starp mirstīgo un nemirstīgo pasaulēm. Šī pētījuma kontekstā Burkerta skatījums izmantots, lai parādītu, kā reliģiskie un maģiskie teksti veido kolektīvo pieredzi un nostiprina kultūras identitāti antīkajā pasaulē.

Vērtīgs papildinājums ir Frica Grafa (*Fritz Graf*) pētījumi par lūgšanu, rituālo praksi un to semiotiku. Viņš uzsver, ka maģiskās formulas un epiklēzes nodrošina komunikāciju ar dievišķo, un tās nav uztveramas tikai kā teksta

konstrukcijas (Graf, 1991, 2002). Vienu no būtiskākajiem pētījumiem par pēcnāves tekstiem kopā ar Grafu ir sastādījusi Sāra Ailsa Džonstone (*Sarah Iles Johnston*). Viņas skatījums atbalsta šī pētījuma autora domu, kā maģija un reliģija bija savstarpēji saistītas, īpaši pēcnāves priekšstatu un dvēseles attīrīšanas diskursā (Graf & Johnston, 2013).

Redklifs Edmondss III (*Radcliffe G. Edmonds III*) piedāvā kritisku skatījumu uz orfismu un maģijas tekstiem, uzsverot nepieciešamību analizēt tos kontekstuāli un izvairīties no vispārinājumiem (Edmonds, 2019). Viņa darbi ir nozīmīgi, skaidrojot, kā orfiskā tradīcija tika interpretēta maģijas kontekstā.

Kristofera Faraones (*Christopher A. Faraone*) monogrāfija *Ancient Greek Love Magic* (1999) un līdzredakcija darbā *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion* (1997) ir nozīmīgs ieguldījums mīlas, erotisko un saistīšanas burvestību izpētē. Viņa pētījumi šajā darbā izmantoti, lai veiktu burvestību klasifikāciju un to funkcionālās nianšes, īpaši mīlas un aizsardzības rituālu kontekstā.

Visbeidzot, Kima Bērdena (*Kim Beerden*) ienes semiotiskās teorijas skatījumu uz zīmēm un pareģošanas praksēm (Beerden, 2013). Šajā pētījumā viņas ieguldījums palīdz veikt maģijas semiotikas analīzi kā plašākas zīmju sistēmas daļu antīkajā kultūrā.

Lai arī minētie pētnieki un viņu darbi veido promocijas darba teorētisko un metodoloģisko pamatu, izmantotās literatūras kopums ir plašāks. Darbā integrēti arī citu autoru pētījumi par antīko reliģiju, mitoloģiju, vēsturi, literatūru, semiotiku un kultūras vēsturi, kas nodrošina daudzdimensionālu skatījumu uz maģijas fenomenu. Šī plašā avotu bāze ļauj sistēmiski salīdzināt atšķirīgas pieejas, izvairīties no viennozīmīgiem skaidrojumiem un padziļināti izprast maģijas kā kultūras un domāšanas formas funkcionēšanu antīkajā pasaulē.

3. GALVENIE SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Promocijas darba mērķis – pētīt un izzināt, kā antikās senatnes tekstuālajās liecībās tika veidoti un attēloti maģijas spēki, īpaši pievēršot uzmanību ar tiem saistītajām zīmēm un dievišķo spēku lomai rituālajās praksēs, ir sasniegts, izpildot izvirzītos uzdevumus un apstiprinot hipotēzi.

Šāds pētījums aktualizē jēdziena *maģija* vēsturiskās nozīmes mainību un nepieciešamību analizēt to emiski. Antikā maģija nav reducējama uz simbolisku žestu vai emocionālu izlādi – tā darbojas kā strukturēts, daudzpakāpju performatīvs akts, kas ietver sarežģītas epiklēžu, zīmju, materiālu un rituālo darbību kombinācijas. PGM burvestību analīze parāda, ka antikajā pasaulē maģijas aktu var veidot desmitiem secīgu posmu, kurā mutvārdu formulas, ikonogrāfija, daudzums, smarža, žesti, telpa, laiks, aizsardzība tiek precīzi un secīgi organizēti.

1. Homēriskās himnas, Orfiskās himnas un PGM veido pēctecīgu tekstuālu un rituālu telpu, kur dievu piesaukšanas valoda pakāpeniski transformējas. Homērisko himnu epitēti, kosmogoniskie motīvi un epiklēzes Orfiskajās himnās kļūst koncentrētāki un litāniski strukturēti, savukārt PGM korpusā kļūst pragmatiski: epiklēze pārtop par rituālu komandu, epitēts – par aktivizējamu spēka vienību, bet mitoloģiska figūra – par darbības mehānismu. Šī pārnese ne tikai norāda uz tekstuālo un idejisko pēctecību, bet arī ļauj izprast PGM burvestības kā kultūru un valodu kopumu, kurā kopā sajaucas gan dzejas ritms, gan orfiskā teoloģija, gan hellēnisma laika sinkrētiskās formas.
2. Antikajā pasaulē maģija ir tehniski strukturēta prakse, kur pārdabiskais spēks tiek aktivizēts ar valodu, zīmēm, rituālu secību un materiāliem nesējiem, nevis tikai ar ticību vai pielūgsmi.
3. PGM korpusā dievi un citi pārdabiski spēki tiek instrumentalizēti, proti, tie saglabā teoloģisku nozīmīgumu, bet tiek pakļauti konkrētam rituāla nolūkam. Tas redzams arī piemēros, kur viens un tas pats dievs tekstos tiek aktivizēts atšķirīgās lomās atkarībā no burvestības mērķa (piemēram, Apollons kā dziedinātājs un atriebējs, Erots kā dvēseļu manipulators, Selēne kā atriebīga vai daudzfunkcionāla dieviete)
4. Antīkajos tekstos maģija ir komunikācija starp cilvēku un dievišķo, un burvestības iedarbība tiek saistīta ar dievišķas klātbūtnes piesaisti. Praktizētāji savu autoritāti balsta ģeoloģiskā saiknē ar dieviem vai citiem pārdabiskiem spēkiem, tādējādi asociējot sevi ar pārdabisko un attaisnojot maģijas akta veikšanu.
5. Maģijas valoda (buramvārdi, epiklēzes, pantmērs, voces magicae) veido performatīvu kopumu, kurā valodai piemīt operatīva, realitāti mainoša

iedarbība. Tādējādi valoda un tās ritms kļūst par semiotisku instrumentu rituālai kontrolei pār procesa gaitu un paredzēto rezultātu.

6. Maģiskās zīmes, epiteti un ikonogrāfiskie elementi antīkās maģijas tekstos (īpaši PGM) darbojas kā strukturētas vienības. Tās ir vizuāli kodētas formulas, kas veic to pašu iedarbību, ko verbālā piesaukšana – piemēram, zīmējumi magnētiskā akmenī ar Erotu un Psihi vai Hekates attēls ar trijām sejām. Atšķirībā no Orfiskajām himnām, kur simboliskais var palikt verbālā un kosmoloģiskā līmenī, PGM praksē zīmes tiek materializētas, lai rituāli sasaistītu fizisko un pārdabisko. Šī pāreja no abstraktā uz konkrēto norāda uz semiotisku transformāciju, kur simbols kļūst par aktīvu rituāla elementu, kurš tiek iegravēts, aprakts, nēsāts, dedzināts vai iesvētīts.
7. Skaitļi un kvantitatīvas struktūras himnās un PGM darbojas kā spēka organizācijas un akumulācijas princips, kas reglamentē darbību un valodas atkārtojumu loģiku. Skaitliskas struktūras (piemēram, atkārtojumu skaits, precīzs daudzums, gematriskas vērtības) tiek izmantotas kā rituāla precizitātes un iedarbības pastiprinātājas. Tās vienlaikus (a) norāda uz kosmisko kārtību un cikliem (piem., $\Lambda\beta\rho\alpha\sigma\acute{\alpha}\xi$ /365 dienas gadā), (b) reglamentē darbību secības un atkārtojumus, un (c) PGM praksē tiem var tikt piešķirta vizuāla forma (charaktēres, trijstūra izkārtojumi, burtu rindas aritmētiskā progresijā), piešķirot intensitāti un papildu spēku izrunātiem vārdiem.
8. Rituālu uzbūve ir pakāpeniska un daudzlīmeņu, kur iedarbība veidojas kumulatīvi, nevis vienā spontānā aktā. Katrs posms (maģisku objektu veidošana, simpātiskās saiknes nostiprināšana, zīmju aktivizēšana, epiklēze, atkārtojumi, darbību secība u. c.) nostiprina nākamo, veidojot precīzi strukturētu tekstuāli rituālu kopumu.
9. Maģijas teksti atklāj filosofisku un kosmoloģisku pasaules redzējumu, kur dievi tiek uzlūkoti kā kosmiskie starpnieki vai demiurgi. Šis slānis tekstos saistās arī ar fiziskās/metafiziskās/psiholoģiskās/emocionālās realitātes ietekmēšanu (piemēram, Erola piesaukšana piesaistes nolūkos).
10. Maģijas jēdziens antīkajā pasaulē nav viennozīmīgs – tas mainās atkarībā no vēsturiskā konteksta, teksta mērķa un rituāla nolūka, un robeža starp reliģiju un maģiju ir plūstoša. Atsevišķi maģijas rituāli ir tik piesātināti ar reliģisku valodu, ka tie kļūst gandrīz identiski pielūgsmēm. Balstoties promocijas darbā izpētītājā, darba autors piedāvā šādu maģijas (mageia) jēdziena tvērumu: maģija ir rituāli strukturēta prakse, kuras mērķis ir panākt noteiktu iedarbību, piesaistot un aktivizējot pārdabiskus spēkus ar valodas, zīmju un materiālu palīdzību. Maģija nav reducējama ne uz “ticību”, ne uz “mītisku domāšanu”, bet izpaužas kā operatīvs darbību un nozīmju kopums, kurā rituāla forma ir līdzvērtīga saturam..

Šī pētījuma rezultāti iezīmē divus iespējamus turpmākās pētniecības virzienus.

Pirmkārt, būtu nepieciešams padziļināti analizēt ikonogrāfiskos materiālus un maģiskos objektus, piemēram, amuletus, gredzenus un plāksnītes (piemēram, *Orfiskās zelta plāksnītes*), kas grafisko zīmju analīzi paplašinātu ārpus teksta robežām.

Otrkārt, vērtīga Latvijas akadēmiskajā kontekstā būtu salīdzinoša analīze starp *PGM* korpusa tekstiem un Baltijas folklorā sastopamajām formulām, buramvārdiem un rituālajiem elementiem, meklējot semantiski un strukturāli pārmantotus modeļus vai to transformācijas. Šāds salīdzinājums ļautu identificēt gan iespējamus kontaktpunktus, gan universālas rituālās domāšanas struktūras.

PATEICĪBAS

Promocijas darbs ir veltīts visiem tiem, kas zina – mitoloģija, maģija un viss pārdabiskais vienmēr ir bijušas man mīļas tēmas.

Paldies manai ģimenei, draugiem un tuvajiem cilvēkiem, kuri bez liekiem iebildumiem deva iespēju nodoties antīkās maģijas pētniecībai vakaros un brīvdienās. Arī tad, ja nesanāca tikties ilgāku laiku. Un paldies, protams, viņiem par to, ka spēja atraut mani no darba tad, kad tas gluži vienkārši bija nepieciešams. Jo “ir jāprot arī atpūsties” pat tad, kad “es nevaru, man jāraksta”.

No sirds paldies manai promocijas darba vadītājai – profesorei, *dr. philol.* Ilzei Rūmniecei, kura mani pieskatīja un atbalstīja ne tikai promocijas darba tapšanas laikā, bet arī klasisko studiju laikā. Paldies par vienmēr trāpīgajiem jautājumiem, ieteikumiem un vērtīgajiem labojumiem.

Vēlos pateikties arī savām kolēģēm – klasiskajām filoloģēm Brigitai Cīrulei, Gitai Bērziņai un Ilonai Gorņevai par atbalstu, ieteikumiem, uzmundrinājumu un ticību mani spēkiem. Bez jums, domāju, būtu bijis ārkārtīgi grūti novest šo darbu līdz galam.

Šī pētījuma tapšanu lielā mērā ir ietekmējuši divi faktori. Pirmkārt, vēlme turpināt studijas man tuvajā klasiskās filoloģijas jomā. Otrkārt – padziļināta pētniecība antīkās pasaules maģijā paredz iespēju, ka nākotnē varētu tapt kāds ar to saistīts literārs darbs fantāzijas žanrā. Līdz ar to gribu pateikt paldies savai kolēģei, Valodu un kultūru studiju DSP sekretārei Jolantai Staugai, kura mani pamudināja uzsākt doktorantūras studijas abu augšminēto iemeslu dēļ.

Pateicos šī promocijas darba recenzentiem, jo sevišķi – profesorei Janīnai Kursītei par grodo recenziju un vērtīgajiem ieteikumiem jau manu doktorantūras studiju laikā.

Visbeidzot – paldies Latvijas Universitātei, kā arī tās atbalstam, kas ļāva izstrādāt promocijas darbu doktorantūras grantu ietvaros no 2024. līdz 2025. gadam.

*Χαίρετε, τέκνα Διός, και ἐμὴν τιμήσατ' ἀοιδήν·
αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε και ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.*

(Homēriskā himna Mūzām un Apollonam, 6–7)

UNIVERSITY OF
LATVIA

FACULTY OF HUMANITIES

Gatis Ezerkalns

**THE MAGICAL FORCES
AND SYMBOLS IN THE TEXTS
OF ANCIENT ANTIQUITY**

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

for the degree of Doctor of Science (*Ph. D.*)
in the Humanities and Arts
field of Linguistics and Literary Studies,
subfield of Mythology

Riga 2026

The doctoral thesis was prepared at the Faculty of Humanities, University of Latvia, in the Department of European Languages, during the period from August 2021 to November 2025.

From September 2024 to October 2025, the work on the thesis was carried out with the support of the project "Internal and External Consolidation of the University of Latvia" No. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007.

Funded by
the European Union
NextGenerationEU

National
Development Plan

The thesis consists of an introduction, five chapters, a closing section, conclusions, and a bibliography.

Thesis format: Doctoral Thesis in the field of Linguistics and Literary Studies, subfield of Mythology.

Scientific advisor: *Dr. philol.*, professor **Ilze Rūmniece**, University of Latvia.

Thesis Reviewers:

- 1) **Janīna Kursīte-Pakule**, *Dr. habil.*, Professor, Senior Researcher, University of Latvia;
- 2) **Ingus Barovskis**, *Dr. philol.*, Researcher, University of Latvia;
- 3) **Maija Burima**, *Dr. philol.*, Daugavpils University.

The defence of the doctoral thesis will take place on 10 February 2026 at 16:30 at the Faculty of Humanities of the University of Latvia, 4a Visvalža Street, Riga, during an open meeting of the Promotion Council for the fields of Linguistics and Literary Studies and of Music, Visual Arts, and Architecture of the University of Latvia.

The doctoral thesis and its summary are available for review at the University of Latvia Library in Riga, 4 Kalpaka Boulevard.

The Promotion Council for the Fields of Linguistics and Literary Studies and of Music, Visual Arts, and Architecture of the University of Latvia

Chair of the Council _____ / Ausma Cimdiņa /

Secretary of the Council _____ / Iveta Narodovska /

© Latvijas Universitāte, 2026

© Gatis Ezerkalns, 2026

ISBN 978-9934-36-516-4

ISBN 978-9934-36-517-1 (PDF)

ABSTRACT

This doctoral thesis is devoted to the analysis of the texts and rituals of ancient magic, with particular emphasis on the *Papyri Graecae Magicae* (PGM). The relevance of the study lies in the fact that these texts offer a unique insight into ritual practice in the ancient world, shaped by the convergence of Greek, Egyptian, and other Mediterranean traditions. In this context, magic emerges as a dynamic and syncretic cultural phenomenon that illuminates the points of contact between ancient religion, literature, and everyday life. The central aim of the thesis is to investigate how spell formulae, ritual components, and the mechanisms for invoking gods and other supernatural forces are structured in these ancient texts, and to elucidate their functional and symbolic significance within ancient culture. The thesis analyses the performative force of magical language, the use of semiotic signs and numerical symbolism, and the mobilization of divine power as the central source of magical efficacy. To pursue these questions, the study draws on a wide range of sources produced from the eighth century BCE onward. Magic is examined both in literary works and in texts directly connected with ritual practice. The material includes the epics of Homer and Hesiod, the philosophical writings of Plato, the historiographical accounts of Herodotus, the *Orphic Hymns*, the *Homeric Hymns*, specialized ritual texts such as the *Papyri Graecae Magicae* (PGM), as well as additional sources. This diversity of genres enables a comparison that includes both institutionalized and marginal ritual forms. The study thus encompasses a broad corpus of cultural texts that reveal the different ways in which supernatural powers are envisioned and communication with them is constructed. The research is grounded in textual and semiotic analysis and integrates hermeneutic and comparative approaches, juxtaposing the texts of the PGM with the *Homeric* and *Orphic Hymns* and with representative works of classical literature. Particular attention is devoted to case studies, which allow for a detailed examination of individual spells and demonstrate how epiclesis, symbols, and ritual actions function within them. The findings of the doctoral thesis show that in ancient magic the gods are not objects of religious worship but functionally transformed supernatural forces. The efficacy of magic rests on the instrumentalisation of these powers – the ability to attract them and subordinate them to a specific purpose. This perspective makes it possible to understand ancient magic as a dynamic, syncretic practice in which texts, signs, symbols, and rituals form a complex system of communication between humans and the supernatural. The thesis contributes to classical philology and the study of ancient culture by offering a new perspective on the PGM as a corpus that reveals both magical practice and the broader field of ancient thought and cultural expression.

Keywords: magic, signs, symbols, gods, syncretism, ancient literature, PGM

TABLE OF CONTENTS

OVERVIEW OF THE DOCTORAL THESIS	31
Relevance and Novelty of the Study	32
Aim of the Doctoral Thesis	34
Research Objectives	34
Methodology	35
Validation of Research Results	36
Scope and Structure of the Doctoral Thesis	38
1. CONCEPTUAL FOUNDATIONS	42
2. SOURCES OF THE DOCTORAL THESIS	46
3. MAIN CONCLUSIONS AND SUGGESTIONS FOR FURTHER RESEARCH	50
BIBLIOGRAPHY	53

OVERVIEW OF THE DOCTORAL THESIS

As an important component of ancient culture and thought, ancient magic offers insight into the relationship between humans and the supernatural, as well as into ritual practice and symbolic thinking in the ancient world. In this environment, rituals and spells were regarded as powerful means of protection and healing, and as instruments for harming, attracting, or compelling supernatural forces to act on the practitioner's behalf.

Among the many sources relevant to ancient magic, the most valuable and systematically preserved is the *Papyri Graecae Magicae* (PGM)¹, a corpus of spells, rituals, and hymns composed in Ancient Greek during the Hellenistic period and the Roman Empire².

Although the analysis of the PGM forms the core of the study, it is carried out in close dialogue with the traditions of the *Homeric* and *Orphic Hymns* and other representative works of ancient literature. These texts show similar mechanisms of invocation, structural features, and patterns in the use of divine epithets. The study pays particular attention to the construction of rituals, the symbolism of signs and numbers, and the mechanisms for invoking gods and other supernatural powers. Taken together, these elements reveal magic as a multilayered system of communication between humans and the supernatural. Spells cannot be reduced to a set of mechanical formulas: their efficacy is rooted in symbolic structures, rhythm, repetition, and the syncretic identities of the gods, all of which contribute to the effectiveness of the ritual.

Originally, the term *mageia* (Gr. *μαγεία* – ‘magic’) in Ancient Greece referred to a religious practice associated with the Persian *magos* (Graf, 1997, pp. 20–21). Over time, *mageia* came to denote a broader range of phenomena: rituals, beliefs, objects, esoteric knowledge, and the individuals who engaged in such practices. The term *spell* (Gr. *ἐπιφθέγη* – ‘incantation’, *κατάδεσμος* – ‘binding’, etc.), as used in this study, refers to a specific act or formula within this wider field of practice. A spell is a spoken or written “power phrase,” often performed within a ritual framework to achieve a particular effect, for example, to attract,

¹ The *Papyri Graecae Magicae* (PGM) constitute the most extensive and diverse corpus of ancient magical texts, dating from the 2nd to the 5th century CE. They contain rituals, spell formulas, necromantic practices, examples of vocal magic, and astrological elements. The origins of the texts are connected with ancient Egypt.

² Although the primary language of the PGM is Ancient Greek, the material also displays features of other languages – Egyptian, Demotic, Coptic, Hebrew, and Latin, attesting to the multilingual and syncretic environment in which the texts were produced.

magically bind, or heal. In other words, magic provides the overarching framework, while the spells constitute its operative elements.

Magical texts in ancient culture show that rituals, spells, and semiotic signs operated as individual ritual instruments while simultaneously forming part of a broader cosmological system. Numbers and symbols, such as the triad or the decad, provided structure to the internal composition of spells and reflected conceptions of world order and cosmic balance. Likewise, formulas for invoking gods reveal how, in ancient thought, supernatural was functionalised: in ritual contexts gods were transformed from theological beings into powers that could be activated if specific patterns of epiclesis and ritual actions were observed.

This doctoral thesis is the first attempt within the Latvian academic environment to examine the *PGM* and ancient magic systematically from a broader cultural-historical perspective. It introduces these sources into Latvian scholarly discourse and presents ancient magic as an integral part of ancient thought and culture, thereby laying the foundation for further research in philology, the history of religions, cultural studies, and related disciplines.

Relevance and Novelty of the Study

Research on ancient magic is a major interdisciplinary field that brings together classical philology, the history of religions, anthropology, and semiotics. The analysis of magical and ritual texts helps clarify the mechanisms of specific religious practices and offers deeper insight into ancient conceptions of the relationship between mortals and immortals, fate, health, and social relations.

The *PGM* corpus, preserved as a collection of spells and rituals written primarily in Ancient Greek, is one of the most important sources in this field. The study of *PGM* spells within the broader context of ancient culture reveals a syncretic and dynamic cultural milieu.

The foundations for the study of the *PGM* corpus were laid by Karl Preisendanz, who published the two-volume edition *Papyri Graecae Magicae. Die griechischen Zauberpapyri* (1928–1931). In this work, he assembled and annotated the magical papyri that had previously been known only in fragmentary form, thereby creating the basis for subsequent scholarly analysis. Preisendanz's work, which includes the original texts, remains a central reference point in the tradition of *PGM* research, informing later translations and interpretations by Hans Dieter Betz and other scholars.

The edition compiled and annotated by Betz, *The Greek Magical Papyri in Translation* (1986), has become one of the most important resources for the study of ancient magical texts. Its significance is twofold. Firstly, it makes the complex *PGM* material accessible to a wider international scholarly audience by providing reliable translation and philological commentary. Secondly, it presents magic

not only as a ritual practice but also as a textual and literary phenomenon that must be analysed in comparison with, and alongside, ancient literature, philosophy, religion, and other fields. This approach has had a substantial impact on subsequent research on magic and has defined the methodological reference points for *PGM* corpus studies.

In international scholarship, the concept of *magic* is understood as a dynamic and contextually variable category. As David Frankfurter has noted, *mageia* in Ancient Greece functioned as an ambivalent designation for practices that could be regarded as sacred or acceptable in one context and as dangerous or illegitimate in another – a distinction shaped less by the ritual itself than by the practitioner's status and the surrounding socio-political circumstances (Frankfurter 2006).

Matthew W. Dickie, in turn, emphasises the social background and spheres of activity of magic practitioners. He notes that magi typically operated on the margins of society, yet served a wide range of clients by offering various kinds of spells and by employing death symbolism and specialised ritual texts as an alternative system of knowledge (Dickie 2001).

Even within this well-established field of research, the analysis of the *PGM* continues to grow in significance, as these texts open new perspectives on semiotics, iconography, performative language, and divine syncretism. Moreover, with the expansion of digital resources and the discovery of additional magical texts, increasingly detailed, accessible, and extensive materials become available for further research.

In Latvian scholarship, the problematics of ancient magic have not previously been examined in a comprehensive manner. Although studies of ancient literature and religion are represented, the *PGM* corpus has not been a focal point of academic work, nor are there studies that analyse ancient magic as a semiotic or cultural phenomenon.

The **relevance of the study** therefore lies in the need to reassess and examine in greater depth the meaning of the concept of *magic* and its symbolic expressions in ancient culture. Magic is often viewed through the lens of late antique Christianity or modern stereotypes, perspectives that obscure its original context.

This study seeks to address this gap by focusing on the semantics of the concept of *magic* and on the formulae, symbols, and expressions used in spells and ritual texts. Particular attention is given to the significance of these linguistic elements within their specific cultural environment, context, and ritual application, with emphasis on lexical choices, formulaic structures, and semantic nuances.

The **novelty of the study** manifests itself on three levels.

Firstly, it offers an analysis of the *PGM*'s Ancient Greek texts, focusing on semantic nuances, the functionality of ritual vocabulary, and the mechanisms by

which supernatural powers are activated, thereby presenting the *PGM* as a field of dynamic ritual practice.

Secondly, the study broadens the circulation of sources within Latvian scholarship by systematically analysing significant ancient texts (the *PGM*, the *Homeric Hymns*, and the *Orphic Hymns*) and by introducing a wide range of international research that has previously been used only fragmentarily.

Thirdly, it establishes the study of ancient magic as a new area of inquiry within Latvian academia. Employing case-study methodology, the work demonstrates both the shared structural features of spells and specific innovations, thereby affirming magic as an essential component of ancient thought and culture.

Aim of the Doctoral Thesis

The aim of the doctoral thesis is to investigate how powers of magic are conceptualised and represented in the textual evidence of antiquity, with particular attention to associated signs and the role of divine powers in ritual practices.

Research Objectives

To achieve this aim, the following research objectives have been formulated, addressing both the conceptual and ritual aspects of ancient magic:

1. To examine the meaning and semantic field of the concept of magic in Ancient Greek, based on the original texts.
2. To collect and analyse key scholarly works on magic, ritual practice, and the textual representation of magic in antiquity.
3. To compare the discourse and modes of expression used across different genres (e.g., epic, sacred texts, magical formulas).
4. To analyse the verbal and visual signs, symbols, and formulae employed in magical practices, with particular regard to their functional role within specific ritual and textual contexts.
5. To investigate how immortal gods and other supernatural powers are invoked and represented in ancient texts as mediators of magic, and what this reveals about society's relationship with the supernatural.
6. To evaluate ritual structures and the semiotic principles used to ensure the efficacy of magic, with particular attention to material in the original languages of the texts.

To ensure that the research objectives are pursued in a focused manner and remain aligned with the chosen theme, it is essential to define the boundaries of inquiry – that is, to specify what is being studied, how, and for what purpose. For this reason, three aspects are distinguished: the research material, the object of study, and the subject of study.

The **research material** consists of a corpus of ancient texts that record magical practices and their interpretations, including hymns, magical papyri, and other written sources. The texts selected for analysis have been chosen for their relevance to the research objectives and for the prominence of signs and sacral communication in their content.

The **object of study** is the evidence of ancient magic within this corpus – that is, the descriptions and formulations of magical actions and sacral communication (language, signs, and ritual procedures) as they are presented in the written sources.

The **subject of study** is the function of signs and supernatural powers within the magical practices of the ancient world. The analysis focuses on how specific sign-structures, such as symbols, numerical patterns, graphic inscriptions, and rhythm, operate in communication with supernatural powers.

In addition, the study poses the following research questions concerning the ancient texts:

- What does the concept of magic consist of in the ancient world, as reflected in the texts?
- How were magical actions interpreted in antiquity?
- What are the sources of magical power and the mechanisms by which they are activated?
- What role do signs, symbols, space, and speech play in sacral communication?

The study advances the following **hypothesis**: in the textual record of antiquity, magic functions as a complex of meanings grounded in ritual and verbal signs used for communication with the supernatural realm.

A specific outcome of the doctoral thesis is a study of the *Homeric* and *Orphic hymns* and their close connections with the spells of the *PGM*, with particular attention to their structure, the use of semiotic signs and numerical symbolism, and the mechanisms by which supernatural powers are invoked. Magic in the ancient world is not reducible to a set of technical formulae; rather, it functions as a multi-layered system of communication between humans and the supernatural, centred on the mobilisation and transformation of divine power for specific ritual purposes. Ancient magic emerges as a dynamic and syncretic field of practice, revealing shared structural features between spells and religious rituals.

Methodology

To ensure that the source material, in all its diversity, is analysed in a focused and systemic way, the study employs three complementary methodological approaches: the contextual method, semiotic analysis, and the hermeneutic method.

The contextual approach makes it possible to interpret the phenomenon of magic with attention to its cultural, social, and religious environment. Ancient magic was closely intertwined with everyday life, political developments, and institutional rituals, and its proper understanding is impossible without analysing these factors.

Semiotic analysis enables a detailed examination of the system of signs and formulae used in magic. Its aim is to uncover how symbols – verbal formulae, graphic inscriptions, objects – functioned as instruments of communication with the supernatural. This approach allows magic to be viewed as a semiotic system structured according to specific cultural codes.

The hermeneutic method is used to interpret magical and ritual texts within their complex and multilayered semantic field. It helps to clarify how the meaning of texts and rituals shifts across different historical contexts and how symbolic structure overlays their literal, overt content.

In addition, the study employs semantic analysis to refine the meaning of certain ancient concepts, such as *mageia*, *daimōn*, or *pharmakeia*, within their specific textual and cultural settings. At certain stages, discourse analysis, as well as descriptive and structural-functional methods, have also been applied. Nevertheless, the core of the study is formed by the three principal approaches, which together provide a deeper, contextually grounded understanding of the meaning and function of magic in ancient texts.

Validation of Research Results

This research has been presented at seven national and international conferences. The results of the doctoral thesis have been validated and published in two peer-reviewed scholarly journals. The conclusions, approaches, and theoretical frameworks developed in the study have been presented and discussed in academic settings, thereby strengthening the scholarly foundation and methodological soundness of the research.

Scientific Publications

1. **Ezerkalns, Gatis.** *Mēdejas tēla recepcija 20. gs. beigū un 21. gs. Latvijas kultūrvīdē: burve, ragana, zāļu sieva* ('The Reception of the Figure of Medea in the Latvian Cultural Environment of the Late 20th and Early 21st Century: Sorceress, Witch, Herbalist'). **Accepted for publication** in *Letonica* in 2025.
2. Krūmiņa, Sandra. **Ezerkalns, Gatis.** *Latviešu buramvārdu grāmatas un Papyri Graecae Magicae: maģijas prakses nodošanas tradīcijas antīkajā pasaulē un Latvijā* ('Latvian Charm Books and the Papyri Graecae Magicae: Traditions of Transmitting Magical Practices in Antiquity and in Latvia'). **Accepted for publication** in *Ceļš* in 2025.

Conference Papers

1. **Ezerkalns, Gatis.** *Pharmakeia jeb zāļu sievas ekvivalents senatnē* ('Pharmakeia, or the Ancient Equivalent of the Herbalist'). Section "NON MULTA, SED MULTUM: Ancient Cultural Heritage and Its Reception in Latvia", 80th International Scientific Conference of the University of Latvia, Riga, Latvia, 2022.
2. **Ezerkalns, Gatis.** *Skaitļa "3" simbolisms Platona kosmoloģijā* ('The Symbolism of the Number "3" in Plato's Cosmology'). Section "SINE QUA NON – In Language, Lexicography, Texts, and Contexts", 82nd International Scientific Conference of the University of Latvia, Riga, Latvia, 2024.
3. **Ezerkalns, Gatis.** *Atkodējot dekādi: Skaitļa 10 simbolisms Antīkajā pasaulē* ('Decoding the Decade: The Symbolism of the Number 10 in the Ancient World'), Plenary Session of the Faculty of Physics, Mathematics, and Optometry, 82nd International Scientific Conference of the University of Latvia, Riga, Latvia, 2024.
4. **Ezerkalns, Gatis.** *Antīkās pasaules mīta tēlu reinterpretācija mūsdienu masu kultūrā: salīdzinošais aspekts* ('Reinterpreting Mythological Figures of the Ancient World in Contemporary Mass Culture: A Comparative Perspective'), International Scientific Conference "Current Issues in Literary and Cultural Research," Liepāja, Latvia, 2024.
5. **Ezerkalns, Gatis.** *Magie in the Ancient Greek Evidence: Symbols and Contexts.* International Scientific Conference "Colloquium Balticum Rigense", Riga, Latvia, 2024.
6. **Ezerkalns, Gatis,** Krūmiņa Sandra. *Melnā grāmata un Papyri Graecae Magicae: maģiskās prakses nodošanas tradīcijas Antīkajā pasaulē un Latvijā* ('The Black Book and the Papyri Graecae Magicae: Traditions of Transmitting Magical Practices in Antiquity and in Latvia'), International Scientific Conference "Current Issues in Literary and Cultural Research," Liepāja, Latvia, 2025.
7. **Ezerkalns, Gatis.** *Mēdejas tēls mūsdienu Latvijas kultūrvidē: Augusta Ģiezena atdzejotās Eurīpīda traģēdijas "Mēdeja" ietekme* ('The Figure of Medea in Contemporary Latvian Cultural Space: The Influence of Augusts Ģiezens's Translation of Euripides' "Medea"). Section "PONTES AD FONTES. In Honour of Ābrams Feldhūns (110)," 83rd International Scientific Conference of the University of Latvia, Riga, Latvia, 2025.
8. **Ezerkalns Gatis.** *Binding Desire, Burning Wrath: The Dual Nature of Love in the Papyri Graecae Magicae.* International Scientific Conference "Colloquium Balticum Lundense", Lund, Sweden, 2025.

Further Validation of the Research

1. Delivery of the seminar component of the course *Ancient Literature* for first-year students in the Bachelor's programme in Classical Philology at the Faculty of Humanities, University of Latvia, with a focus on the literary genres of the ancient world.
2. Validation of a chapter of the thesis through participation in a session of the Small Mathematics University at the Faculty of Science and Technology, University of Latvia, delivering the lecture *Numbers in the Ancient World* to pupils (grades 8–12), Riga, Latvia, 2025.
3. Participation with a presentation at the symposium *Hellenic and Non-Hellenic: Circe and Medea*, held at the Museum Repository and Sculpture Forest, Riga, Latvia, 2025.
4. Participation with a co-presentation at the symposium *Art and the Artistic in Ancient Greek Texts*, Art Museum RĪGAS BIRŽA, Riga, Latvia, 2025.

Scope and Structure of the Doctoral Thesis

The doctoral thesis consists of a table of contents, a list of abbreviations, an introduction. The conceptual and empirical framework is developed across five chapters, in which the central research problem is elaborated step by step and relevant scholarly and ancient literary sources are analysed. The structure is completed by a closing section, conclusions, and a bibliography.

Chapter 1, “The Object of the Study and its Cultural Context,” defines the concept of *magic* and the range of semantically related lexemes used in the ancient world, such as *pharmakeia*, *goēteia*, *epōidē*, *katadesmos*, *manteia*, and others. *Magic* is distinguished from religious discourse, highlighting its historical, generic, and cultural variability. The chapter then examines the semiotic nature of magical signs and spells (*vores magicae*, *charaktēres*, the structure of epiclesis formulae) and their ritual functions, including the invocation of supernatural powers, the provision of protection, the healing of illness, and the magical attraction of individuals. It also explores the roles of gods and *daimōnes* within the sacral system and considers the position of the human being as a representative of the divine in society. The theoretical framework builds on key studies of ancient magic and religion, such as Fritz Graf’s analysis of the relationship between prayer and magic (Graf 1991) and David Frankfurter’s work on vocal and written magic, which helps define the units of analysis precisely and avoid conceptual diffusion (Frankfurter 2019). **Chapter 2**, “Ancient Texts as a Source of Analysis,” formulates criteria for selecting the case studies, which are examined in detail in Chapter 5. The chapter also outlines the textual material and the methodological approach of the study, situating them within the broader context of ancient magic as represented in epic, lyric, tragedy,

historiography, philosophy, and Hellenistic literature. The chapter provides a systematic characterisation of the three primary corpora essential to the study – the *Homeric Hymns* (Shelmerdine 1995), the *Orphic Hymns* (Taylor 2019; Athanassakis & Wolkow 2013), and the *Papyri Graecae Magicae* (Betz 1986; Preisendanz 1928, 1931), their scope and the criteria guiding their analysis. Mystery cults are discussed separately as potential contributors to, and shapers of, magical modes of thought. The chapter concludes by establishing the principles of transliteration, citation, and terminology used across the primary corpora (e.g., *HO (Taylor) 1* = the *Orphic Hymn to Hecate*). **Chapter 3**, “Gods as Magical Forces,” examines the frequency of divine references and the typology of divine functions across the selected corpora, combining quantitative and qualitative approaches. The analysis reveals the diverse status of the gods: in the *Homeric Hymns* they are invoked as part of religious worship; in the *Orphic Hymns* they serve as the addressees of precisely structured rituals of supplication; whereas in the *PGM* the gods function as operative forces mobilised to achieve specific aims. The study demonstrates that the efficacy of a spell always depends on the involvement of gods or other supernatural beings. To be effective, a spell must activate three levels of divine engagement: it must invoke the god as the addressee (the supernatural force to whom the invocation or epiclesis is directed³); it must draw in and encompass the god as the embodiment of power (the force that energises the ritual act); and it must command the god as the agent of execution (the being summoned to carry out the intended effect). Within the *PGM*, the most frequently mentioned god is Helios, whose name appears in forty-eight spells. For example, *PGM IV.1596–1715* contains more than ten variations of Helios-invocation, addressing him both as a hidden force and as the guarantor of cosmic order. This density of references points not only to Helios’ importance in magical ritual but also to the way magical language generates power through the accumulation of epithets. In the binding spell *PGM IV.2708–84*, the intense epiclesis of Hecate and the extended sequence of her epithets indicate the practitioner’s need to mark and delimit the ritual space – an essential element in the performance of magic. The chapter also considers the status of the practitioners themselves: magical knowledge is legitimised genealogically (for example, Aeëtes, Circe, and Medea as descendants of Helios) or transmitted secretly to the initiated alone. This leads to the conclusion that, in the ancient tradition, no spell can function without divine involvement. A human being may perform the ritual, but its efficacy depends entirely on

³ In this study, the terms *invocation* and *epiclesis* are used interchangeably to refer to the ritual act of addressing a god or a supernatural power. Since the primary sources analysed are predominantly in Ancient Greek, the terminology favours the word *epiclesis* (Gr. *ἐπίκλησις*), which in Greek sources denotes both the utterance of a god’s name and the summoning of a specific function or aspect of that god.

the supernatural power invoked, and on the practitioner's primary instrument: speech, the potent word. **Chapter 4**, "The Structures of Magical Rituals and Signs," examines the typology of ancient spells, their semiotic structure, and the signs associated with them. The chapter classifies spells into six functional groups: 1) protective or apotropaic spells, which aim to avert the "evil eye," illness, or other forms of harm inflicted by humans or supernatural forces; 2) love and attraction spells – *agōgē* for attracting, subjugating, or repelling a partner, and *philtrā* (love potions), which form the most widely represented genre in the *PGM*; 3) malefic magic (*kakopoiia*, *epagōgē*, *katadesmos*), intended to restrict a person's agency or destroy it entirely (=magically bind a person), particularly in situations of rivalry, personal conflict, or legal dispute, and thus functioning primarily to neutralise an enemy physically, psychologically, or socially; 4) healing or *iatromagical* spells, directed at stopping illness or bleeding. For example, *PGM XXIIa.2–9* employs lines from Homer's *Iliad* in which Apollo is invoked both as the causer and the remover of disease, illustrating a homeopathic principle whereby the same force that causes harm can also halt it; 5) theurgic formulas, structurally akin to the *Homeric* and *Orphic Hymns*, occur chiefly in rituals invoking *paredros*, with whom a lasting connection can be established; here the aim is not an external result but access to a higher divine order and esoteric knowledge; 6) spells with practical and often individually tailored aims, which do not fit neatly into fixed thematic categories but share a concrete purpose – achieving some material or situational benefit, as in spells for invisibility (*PGM I.222–31*), locating a thief (*PGM III.483–488*), inducing prophetic dreams (*PGM IV.3172–3208*), or acquiring multiple "divine powers" (*PGM XIII.1–734*). Special attention is given to the semiotic signs – graphic symbols, verbal formulae, and ritual objects required to activate or intensify supernatural forces. These elements function as cultural codes whose meaning becomes legible only within specific ritual and textual contexts. The chapter also analyses formulae based on repetition, sound, and structured rhythm, features considered essential to efficacy in the ancient world. A separate section addresses numerical symbolism, focusing on the meanings attributed to numbers in sacred contexts, such as the triad, the decad, and the opposition between even and odd. Numbers not only structured magical formulae but also conveyed ontological and cosmological significance, revealing a deep interconnection between language, ritual structure, and symbolic interpretations of cosmic order. The final chapter, **Chapter 5**, "Case Studies in the *PGM* Corpus," focuses on the texts of ancient magic preserved in the *PGM*. Its aim is to examine how magical powers and signs are structured and manifested in these texts, and how, through concrete examples, such powers are invoked, activated, or transformed. The chapter applies a case-study methodology to four spells from the *PGM*, each of which illustrates the theoretically developed model of "forces and signs".

The purpose of the chapter is to demonstrate that magic only operates within a specifically structured and ordered system.

The study ends with a presentation of its main conclusions and an outline of possible directions for further research on ancient magic.

1. CONCEPTUAL FOUNDATIONS

Ancient magic is a complex and multifaceted phenomenon, even the ancient sources themselves offer varied and often ambiguous interpretations of it. Studying magic is essential because it sheds light on how relationships between humans and the divine were structured in the ancient world. Any well-founded analysis of spells, rituals, and supernatural forces⁴ in ancient culture must therefore begin with an examination of the concept of *magic* in its historical context.

Understanding the role of magic in antiquity requires attention both to modern scholarly definitions and to the ways the phenomenon was perceived within the ancient world. *Magic* was a dynamic concept, understood and applied differently depending on period, society, and context. Only by grounding the discussion in this internal, culture-specific perspective is it possible to meaningfully analyse how magical practices functioned in ancient written sources.

To avoid anachronism, this study treats magic as an interpretative category that shifts across discourses and is clarified through semantic-field analysis. *Mageia*, originally referring to the theological knowledge or practices of the Magi⁵ (“μαγεία,” Liddell & Scott 2007), and its related lexemes (*pharmakeia*, *goēteia*, *epōidē*, *katadesmos*, *manteia*, *theourgia*, *apotropē*, *philtron*, *nekromanteia*, *charaktēres*) are examined in terms of their meanings and functions within the cultural environment of antiquity. This approach makes it possible to analyse how terminology in ancient discourses operated as a social marker, distinguishing “legitimate” ritual from stigmatised practice depending on context, the practitioner’s social status, and the intended purpose.

Additional attention is given to the polysemy of the lexeme *pharmakeia* (“φαρμακεία,” Liddell & Scott 2007) – healing/ poisoning/ sorcery, which exemplifies convergence of meanings with social evaluations. This shows how magic is classified and normatively assessed within the discourse of the sources themselves.

From a social perspective, magic appears as a means employed by representatives of different social strata and genders for a variety of purposes,

⁴ In this study, the term *supernatural forces* refers to the various agents encountered in ancient magical practice – gods, divine powers, daimōnes, magical assistants, and the spirits of the dead. The term is used as an analytical category to group together heterogeneous but functionally similar entities that, within ritual practice, are regarded as initiators, intermediaries, or executors of magic.

⁵ Magi – Persian priests.

for example, protection, emotional or physical attraction, harm, or healing. In other words, magic functions as a tool for achieving aims that cannot be realised by other means.

The study focuses on the forces and signs of magic. “Forces” are understood as gods and other supernatural beings (including *daimōnes*⁶ and *paredroi*⁷) who are functionalised within magical practice – invoked and ritually “activated” to produce a specific magical effect. The elaborated use of epithets and theonyms turns the epiclesis into a command: the spoken name becomes a means of “switching on” the functions of a particular supernatural power.

“Signs” encompass verbal (*epiclesis*⁸, sequences of epithets, *voces magicae*⁹, rhythm), visual (*charaktēres*¹⁰, iconography, inscriptions, geometric arrangement, spatial layout), and numerical (repetitions, quantity, letter–number correspondences, isopsephy) elements; these operate as semiotically potent instruments within sacral communication.

Verbal signs function performatively rather than descriptively: the epiclesis, the act of “binding,” the command, and the articulation of need operate as speech acts designed to attract the attention of the supernatural being. Visual signs function as icons (visual associations with the supernatural entity¹¹), as spatial indicators (placement¹², timing, orientation, material), and as symbols (signs with meanings established by tradition¹³). Numbers, for example, repetition, rhythm, and letter–number correlations, link the phonetic, visual, and arithmetical dimensions into a single mechanism of efficacy.

⁶ *Daimōn* (Gr. δαίμων) – in the ancient world, a supernatural being or power (including a god), often unpersonified or unspecified, operating between the human and divine realms.

⁷ *Paredroi* (Gr. παρέδροι) – supernatural assistants bound through language in the course of a magical ritual. Unlike gods, personifications, or *daimōnes*, a *paredros* is invoked as an instrumental, enduring helper who acts in accordance with the practitioner’s needs in a given context.

⁸ *Epiclesis* (Gr. ἐπίκλησις – ‘surname’, ‘designation’, also ‘invocation’) – an invocation or act of calling upon a god.

⁹ *Voces magicae* (Lat. – ‘magical words’ or ‘magic voices’) a scholarly term used to describe seemingly meaningless, often untranslatable words or strings of sounds that may not belong to any identifiable language. Such words are associated with a language understood by gods and *daimōnes*.

¹⁰ *Charaktēres* (Gr. χαρακτήρες) – special symbols, letter-clusters, or drawings used as active elements within ritual practice.

¹¹ This may be, for example, a depiction of a god or another supernatural being on an amulet. In *PGM IV. 1331–89*, the “hundred-letter name” of Typhon is arranged in the shape of a star, because Typhon is associated with the constellation of the Bear.

¹² One of the widely used epithets of the goddess Hecate is the triadic epithet “Hecate of the Three Ways” (Gr. τριοδίτις). In mythology, Hecate is associated with crossroads and with the night; thus, the use of this epithet in an epiclesis encompasses both space and time.

¹³ For example, *Abrasax* (Gr. ἀβρασαξ) – a name whose numerical value in Greek isopsephy is exactly 365, may designate a god and the complete cycle of the year.

For example, in *PGM IV. 1331–89* (Betz 1986), the graphic arrangement of signs – the “hundred-letter name” of Typhon (Gr. ἑκατονταγράμματον¹⁴) in the shape of a star functions as a vehicle of efficacy alongside spoken language. Numerical symbolism and repetition structure both the verbal expression and the ritual rhythm. In this spell, the form of the sign operates as an instrumental device – a visually fixed formula that produces a magical effect.

Oral performance and rhythm play a central role in the ritual: metre (for instance, dactylic hexameter), formulae, and epiclesis all point to the importance of oral tradition and precision of delivery. Speech is further supplemented by various substances and materials – metal, wooden, or stone tablets; stones; incense¹⁵; ink and pigments; and elements of the animal and plant world, which provide a “physical” link to the supernatural. The spatial and temporal frame (chthonic, liminal, or uranic space; night, season, lunar phases) likewise forms part of the ritual mechanism. By selecting a specific place (a crossroads or a cemetery) and moment (night), the practitioner can address the signs more precisely to the powers who preside over that space or time.

The study is conducted through a comparative analysis of three corpora – the *Homeric Hymns*, the *Orphic Hymns*, and the *PGM*, together with the paratexts of ancient literature. This approach makes it possible to trace the transition from mythopoetic representation to a technically encoded ritual language. The epiclesis shifts from a religious designation to a ritual command, the epithet becomes an activatable force, and the supernatural being becomes an operative instrument. Across genres, narrative (e.g., epic and tragedy) signals the presence of magic within the plot, the hymns (*Homeric* and *Orphic*) – ritual tradition and ritual language, and the *PGM* spells – the precise act of realising a specific desire.

Four case studies of *PGM* spells illustrate how “forces” and “signs” function within ancient magic.

PGM XXIIa. 2–9 is an example of healing magic in which the god Apollo is invoked to stop bleeding. The text is based on lines from Homer’s *Iliad* and reflects a homeopathic principle: the same god who can cause illness is summoned to halt it. The spell includes a warning that ingratitude toward the healer may lead to the return of the ailment.

¹⁴ The word is: αχχωρ αχχωρ αχαχαπτουμι χαχχω χαραχωχ χαπτουμη· χωρα χωχ απτουμιμη χωχαπτου χαραχπτου· χαχχω χαραχωχ πτεναχωχεου. It consists of 98 letters and two punctuation marks and has no clear meaning. The word is built from repetitions and rhythmic elements (αχ-, χαχ-, χωχ-, χαραχ-), which create a phonetic “magical rhythm.”

¹⁵ One of the unifying features in the corpus of the *Orphic Hymns* is the burning of plants. Typically, this appears as an indication of the incense plants before the text of the hymn, for example: Ἐρωτος, θυμιαμα, ἀρώματα. Κικλήσκα μέγαν ἀγνόν ἐράσιμον ἠδὲν Ἐρωτα [...] – “To Eros, incense: aromatic plants. I call upon great, pure, lovely, sweet-scented Eros.” (Taylor 2019).

PGM IV. 1716–1870 is an erotic attraction spell in which the god Eros functions as an activatable force. The spell combines verbal formulae, repetitions, and *vores magicae* with visual elements that materialise the desire. Repetition and rhythm operate here as mechanisms of efficacy, transforming the god into an instrument for achieving the intended goal.

PGM IV. 2622–2707 represents the group of curse spells. It is an “inverted” ritual that employs the defilement of sacred elements to provoke the goddess into destructive action. Selene is invoked not in a religious context but through a rhetorical accusation: she is charged with murder and cannibalism. In this way, the spell manipulates her power so that it manifests as vengeance against the target, illustrating a reversed homeopathic principle in which sacral signs are deployed for destructive ends.

PGM IV. 2785–2890 depicts an attraction spell addressed to a syncretic goddess (a composite of Selene, Hecate, and other goddesses). The text carefully structures epiclesis, symbols, and material components to ensure the spell’s efficacy. The goddess is “functionalised”: her theological significance remains intact, but within the ritual she becomes an operative force that protects and secures the desired effect.

These four spells demonstrate that, in the ancient world, magic functioned as a complex of meanings in which gods and supernatural forces are invoked as operative forces, while signs – verbal, visual, and numerical, operate as precise ritual instruments in communication between humans and the supernatural. The gods are functionalised as powers: epiclesis and epithets attract and “activate” a specific aspect of the god, turning it into an operative force within the spell. Signs act as operative mechanisms that concentrate and direct supernatural efficacy (for example, the crafting of an amulet for protection or the establishment of a sympathetic link through a wax figurine).

In ancient sources, magical knowledge is portrayed as genealogically inherited: Circe, Medea, and Aeëtes, as descendants of Helios, embody the idea that divine abilities can be transmitted within a lineage. Such a connection to the divine serves as a mechanism of legitimation, granting the practitioner sacral authority and the “right” to operate within the sphere of magic.

This framework leads to the study’s hypothesis: in the texts of antiquity, magic functions as a complex of meanings in which supernatural forces are invoked and signs – verbal, visual, and numerical serve as precise instruments of communication and efficacy between humans and the supernatural.

2. SOURCES OF THE DOCTORAL THESIS

The empirical basis of the study consists of three mutually complementary corpora: the *Homeric Hymns* (traditionally 33 pieces), the *Orphic Hymns* (87 pieces), and the *Papyri Graecae Magicae* (*PGM*; a broad collection of Greek and Demotic texts comprising more than five hundred items in modern editions). The hymn texts enable a comparison between the language of epiclesis and the operative ritual language of the spells, while also highlighting the fluid boundaries between magic and religion in ancient culture. The study deliberately limits the range of materials on ancient magic included in the analysis; for example, astrological treatises are not examined, as their technical character and methodology do not correspond to this thesis's focus on the semiotics of invoking supernatural forces.

In the hymn texts, the epiclesis and epithets establish a relationship with the divine, while the *PGM* shows how this sacred language is employed in magical practice. The *Homeric Hymns*, which may have functioned as *prooimia*¹⁶ for the opening of rituals or religious competitions (such as epic recitations), outline the form of invocation and indicate the role and functionality of the gods within cult (for example, the hymns to Zeus, Apollo, and Demeter). The *Orphic Hymns*, by contrast, provide the ritual language of a later period, in which the functions and spheres of influence of the gods are organised in a more technical manner. In both hymn corpora, a god is defined by a cluster of epithets that determine its role within the ritual; in the *PGM* spells, epithets are used to attract divine power and concentrate that power toward a practical aim – to accomplish the spell.

The texts of the *PGM* corpus are syncretic: verbal, visual, and numerical signs operate within a unified system alongside material components. The attraction of supernatural powers in the spells is not limited to verbal epiclesis; it also manifests implicitly – through signs (such as *charaktēres*, repetitions, and spatial/temporal markers) and through material objects that activate this presence even without spoken language. Thus, the supernatural forces in the *PGM* appear both directly and indirectly.

Ancient literary genres provide the contextual framework for understanding ritual elements and for identifying the presence of magic within society. In ancient epic poetry, this is illustrated, for example, by the *nekyia* (Gr. *νέκυια*)¹⁷

¹⁶ *Prooimia* (Gr. *προοίμιον* – ‘opening’, ‘introduction’, also ‘prelude’, ‘preludial song’) are introductory pieces or preludes to larger epic performances or rituals.

¹⁷ A ritual of summoning the dead in which spirits are questioned for the purpose of obtaining information.

ritual depicted in Book 11 of the *Odyssey*, where a precise and unalterable sequence of actions is presented, together with a clearly marked liminal zone between the world of the living and the dead. Equally significant is the episode in which the goddess Circe practises magic (for instance, the transformation of men into pigs and the use of a wand and potion). The epic tradition thus serves as a kind of “skeleton” for the sequence of steps found in later PGM rituals – how the space is prepared, which actions and tools are employed, how the invocation is performed, and how the ritual is concluded, and helps illuminate the importance of space and time within ritual practice.

In lyric poetry, Theocritus’ *Second Idyll*, together with fragments by Sappho and Pindar’s *Pythian Odes*, highlights the role of words, plants, genealogy, and emotion in ritual. Poetry is not to be understood merely as an expression of personal experience. Sappho’s *Fragment 1*, addressed to the goddess Aphrodite, is structured as an epiclesis: the goddess is invoked through epithets, previous encounters are recalled, and a request for renewed intervention is articulated. The language functions as ritual speech. The form and rhythm of the plea impart magical qualities to the text, and the performance of the poem creates a potential influence upon the invoked god. Pindar’s *Fourth Pythian Ode* shows how magical characters are integrated into aristocratic mythic tradition. Meanwhile, in Theocritus’ *Second Idyll*, magic is depicted as a ritual action performed in a specific space and time, using particular objects and repeated formulae. In this way, poetic texts resemble PGM formulae, in which *pharmaka*, incense, and repetitions are closely connected with commands and ritual conditions (for example, “wear it dry,” “be pure,” etc.).

An analysis of Euripides’ tragedy *Medea* illuminates several important aspects. It shows, firstly, how magic drives the unfolding of the plot; secondly, how and which elements of the semantic field of magic are woven into the narrative; and thirdly, that such a text can serve as evidence for reconstructing magical practice. Finally, the figure of Medea enables a theoretically significant conceptualisation of magic within the classical tradition. Magic is thus a constitutive element (Lat. *constituere* – ‘to form, determine, establish’), not a supplementary one.

The inclusion of historiographical and philosophical texts (Herodotus’ *Histories* and the dialogues of Plato and other philosophers) contributes to an understanding of terminology in the ancient world. Herodotus, for example, describes the ritual practices of Egyptians, Scythians, Persians, and Babylonians, emphasising their difference from Greek traditions. Practices that later ancient sources, or even modern readers, might regard as magical are presented by him as religious and pious. In his account, magic is not a unified, generalised category but a local and functional practice: it serves as an indicator of social organisation, religious identity, and particular forms of knowledge. Plato, for his part, notes that seers were perceived as manipulative figures, especially when they offered their services for payment, which devalued their ritual function

in the eyes of society. This helps clarify which ritual practices ancient society considered acceptable and which were viewed as undesirable or punishable.

The material examined amounts to 584 pages in total. This includes the *Homeric Hymns*, the *Orphic Hymns*, and the *PGM* spells in both the Preisendanz and Betz editions. In addition, 55 further works of ancient literature, both poetry and prose, have been consulted, among them Homer's epics, the *Iliad* (24 books) and the *Odyssey* (24 books); Hesiod's *Theogony* (1022 lines); Euripides' *Medea* (1419 lines); Pindar's *Fourth Pythian Ode* (299 lines); Apollonius of Rhodes' *Argonautica* (1781 lines); and others.

Contemporary international scholarship provides the theoretical and methodological foundation for a precise interpretation of ancient texts. It helps avoid anachronistic explanations and gain a deeper understanding of the discourse of magic in the ancient world.

The volume *Magic and Ritual in the Ancient World* (2002), edited by Paul Mirecki and Marvin Meyer, offers a comprehensive perspective on magical texts and ritual practices in antiquity. Its interdisciplinary approach allows for an analysis of textual function, cultural milieu, and ritual application, while also outlining thematic and conceptual directions that are essential for the present study. The collection serves as a theoretical and methodological basis for interpreting texts such as the *PGM*.

The edited volume *Guide to the Study of Ancient Magic* (2019), compiled by David Frankfurter, provides a broad methodological framework for the study of magic. Its methodological insights, together with the included examples of textual analysis, help structure and contextualise the examination of the *Orphic* and *Homeric Hymns* as well as the *PGM*, situating them within the wider history of magical thought.

Matthew Dickie's study *Magic and Magicians in the Greco-Roman World* (2001) offers a historical perspective on the place of magic in ancient society, its social context and its role within normative structures. His work has been used in this study to understand how magical texts, especially the *PGM*, function as part of a specific social reality, and how they reflect on the status, authority, and rhetorical strategies of magical practices.

Jan Bremmer's research on ancient mystery cults and on the semantic development of the term *mageia* is also essential. His analysis shows how the term *magos*, originally designating Persian priests, came to denote sorcerers and charlatans in Classical Greece (Bremmer 2002, 2010). This, in turn, allows magic to be viewed as a socially constructed category. Bremmer's work helps delineate the boundaries between official religion and marginal practices.

The widely recognised and influential works of Walter Burkert, a leading scholar of Greek mythology and cult practice, *Greek Religion* (1985) and *Ancient Mystery Cults* (1987), provide a fundamental perspective on ancient Greek religion and ritual. Burkert explores the performative nature of ritual and

the concept of *liminality*, which makes it possible to view magic as a boundary zone between the mortal and immortal worlds. In the context of this study, Burkert's approach is used to show how religious and magical texts shape collective experience and reinforce cultural identity in the ancient world.

A valuable complement to this is the work of Fritz Graf on prayer, ritual practice, and their semiotics. He emphasises that magical formulae and epiclesis are means of communication with the divine and cannot be understood merely as textual constructions (Graf 1991, 2002). One of the most significant studies of afterlife texts, co-authored with Graf, is by Sarah Iles Johnston. Her perspective supports the author's view that magic and religion were closely interconnected, especially in discourses concerning the afterlife and the purification of the soul (Graf & Johnston 2013).

Radcliffe G. Edmonds III offers a critical perspective on Orphism and magical texts, emphasising the need for contextual analysis and cautioning against generalisations (Edmonds 2019). His work is significant for understanding how the Orphic tradition has been previously interpreted within the context of magic.

Christopher A. Faraone's monograph *Ancient Greek Love Magic* (1999) and his co-edited volume *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion* (1997) make an important contribution to the study of love, erotic, and binding spells. His research is used in this study to classify spells and to analyse their functional nuances, particularly in the context of love and protective rituals.

Finally, Kim Beerden introduces a semiotic perspective on signs and divinatory practices (Beerden 2013). Her work supports the analysis of the semiotics of magic as part of a broader system of signs in ancient culture.

Although these scholars and their works form the theoretical and methodological foundation of the doctoral thesis, the range of literature consulted is broader. The study also incorporates research by other authors on ancient religion, mythology, history, literature, semiotics, and cultural history, providing a multidimensional perspective on the phenomenon of magic. This extensive source base makes it possible to compare different approaches systematically, avoid reductive explanations, and gain a deeper understanding of how magic functioned as a cultural and cognitive form in the ancient world.

3. MAIN CONCLUSIONS AND SUGGESTIONS FOR FURTHER RESEARCH

The aim of this doctoral thesis – to examine how the forces of magic were constructed and represented in the textual evidence of antiquity, with particular attention to the signs associated with them and to the role of divine powers in ritual practice, has been achieved by addressing the research questions and confirming the proposed hypothesis.

This study highlights the shifting historical meaning of the term *magic* and the necessity of analysing it emically. Ancient magic is far more than a symbolic gesture or an emotional impulse; it functions as a structured, multi-stage performative act that brings together complex combinations of invocations, signs, materials, and ritual actions. Analysis of the spells in the *PGM* demonstrates that, in the ancient world, a magical act could consist of dozens of sequential steps in which spoken formulae, iconography, quantity, scent, gestures, space, time, and protective measures were precisely and systematically arranged.

1. The *Homeric Hymns*, the *Orphic Hymns*, and the *PGM* form a continuous textual and ritual space in which the language of divine invocation gradually transforms over time. The epithets, cosmogonic motifs, and epiclesis of the *Homeric Hymns* become more concentrated and litanic in the *Orphic Hymns*, while in the *PGM* they take on a pragmatic character: the epiclesis becomes a ritual command, the epithet an activatable unit of power, and the mythological figure a functional mechanism. This shift not only indicates textual and conceptual continuity, but also reveals how the *PGM* spells bring together multiple cultures and languages, blending poetic rhythm, Orphic theology, and the syncretic forms of the Hellenistic world.
2. In the ancient world, magic is a technically structured practice in which supernatural power is activated through language, signs, ritual sequence, and material media, rather than through belief or worship alone.
3. In the *PGM* corpus, gods and other supernatural beings are instrumentalised: they retain theological significance, yet are subordinated to the specific aims of the ritual. This is evident in cases where the same god is activated in different roles depending on the purpose of the spell, for example, Apollo as healer or avenger, Eros as manipulator of souls, or Selene as a vengeful or multifunctional goddess.
4. In ancient texts, magic functions as a form of communication between humans and the divine, and the efficacy of a spell is linked to the ability to attract divine presence. Practitioners ground their authority in a genealogical connection to gods or other supernatural powers, thereby aligning

- themselves with the supernatural and legitimising the performance of the magical act.
5. The language of magic (incantations, epiclesis, metre, *vores magicae*) forms a performative whole in which language possesses operative, reality-altering force. In this way, language and its rhythm become semiotic instruments for ritual control over the process and its intended outcome.
 6. Magical signs, epithets, and iconographic elements in ancient magical texts, especially the *PGM*, function as structured units. They are visually encoded formulae that exert the same effect as verbal invocation, such as drawings on a lodestone depicting Eros and Psyche or the triple-faced image of Hecate. Unlike in the Orphic Hymns, where the symbolic may remain at the verbal or cosmological level, in *PGM* practice these signs are materialised to ritually bind the physical and the supernatural. This shift from the abstract to the concrete marks a semiotic transformation in which the symbol becomes an active ritual component – engraved, buried, worn, burned, or consecrated.
 7. Numbers and quantitative structures in the hymns and the *PGM* function as principles for organising and accumulating power, prescribing the logic of actions and verbal repetitions. Numerical patterns, such as the number of repetitions, precise quantities, or gematric values, serve as enhancers of ritual precision and efficacy. They simultaneously (a) point to cosmic order and cycles (e.g., ἄβρασαάξ/ the 365 days of the year), (b) regulate the sequence and repetition of actions, and (c) in *PGM* practice, they may be given visual form (*charaktēres*, triangular arrangements, or letter-rows in arithmetic progression), thereby intensifying and reinforcing the spoken words.
 8. Ritual structure is gradual and multi-layered, with efficacy building cumulatively rather than arising from a single spontaneous act. Each stage – crafting magical objects, strengthening sympathetic connections, activating signs, performing the epiclesis, repeating formulas, sequencing actions, and so forth, reinforces the next, producing a precisely structured ensemble of textual and ritual components.
 9. Magical texts reveal a philosophical and cosmological worldview in which the gods are conceived as cosmic intermediaries or demiurges. This dimension of the texts is also linked to the manipulation of physical, metaphysical, psychological, and emotional realities, for example, the invocation of Eros for the purpose of attraction.
 10. The concept of *magic* in the ancient world is far from unambiguous: it shifts according to historical context, textual purpose, and ritual intent, and the boundary between religion and magic is fluid. Certain magical rituals are so saturated with religious language that they become almost indistinguishable from acts of worship. Based on the material examined in

this doctoral thesis, the author carefully proposes the following concept of *mageia*: magic is a ritually structured practice aimed at producing a specific effect by attracting and activating supernatural powers through the use of language, signs, and materials. Magic is not reducible to “belief” or “mythical thinking”; rather, it manifests as an operative complex of actions and meanings in which ritual form is equivalent to content.

The results of this study suggest two possible directions for further research.

Firstly, a more detailed analysis of iconographic materials and magical objects, such as amulets, rings, and tablets (including the *Orphic gold tablets*), would be necessary to extend the study of graphic signs beyond the limits of the written text.

Secondly, a comparative analysis of the *PGM* corpus and the formulae, incantations, and ritual elements found in Baltic folklore would be particularly valuable in the Latvian academic context, with the aim of identifying semantically and structurally inherited patterns or their transformations. Such a comparison would make it possible to identify potential points of contact and universal structures of ritual thought.

BIBLIOGRĀFIJA / BIBLIOGRAPHY

Antīkie avoti / Ancient Sources

1. Apollonius Rhodius. *Argonautica*. Edited and translated by William H. Race. Loeb Classical Library 1. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2009. https://doi.org/10.4159/DLCL.apollonius_rhodes-argonautica.2009.
2. Athanassakis, A. N., and B. M. Wolkow. *The Orphic Hymns: Text, Translation and Notes*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2013.
3. Betz, Hans Dieter, ed. *The Greek Magical Papyri in Translation, Including the Demotic Spells*. Chicago: University of Chicago Press, 1986.
4. Euripides. *Cyclops. Alcestis. Medea*. Edited and translated by David Kovacs. Loeb Classical Library 12. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1994. <https://doi.org/10.4159/DLCL.euripides-medea.1994>.
5. Herodotus. *The Persian Wars, Volume I: Books 1–2*. Translated by A. D. Godley. Loeb Classical Library 117. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1920. https://doi.org/10.4159/DLCL.herodotus-persian_wars.1920.
6. Homer. *Odyssey*, Translated by A. T. Murray. Revised by George E. Dimock. 2 vols. Loeb Classical Library 104–105. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1919. <https://doi.org/10.4159/DLCL.homer-odyssey.1919>.
7. Pindar. *Olympian Odes. Pythian Odes*. Edited and translated by William H. Race. Loeb Classical Library 56. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997. https://doi.org/10.4159/DLCL.pindar-pythian_odes.1997.
8. Plato. *Republic*. Edited and translated by Christopher Emlyn-Jones, William Preddy. 2 vols. Loeb Classical Library 237, 276. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2013. https://doi.org/10.4159/DLCL.plato_philosopher-republic.2013.
9. Preisendanz, Karl, ed. *Papyri Graecae Magicae: Die griechischen Zauberpapyri*. 2 vols. Leipzig: Teubner, 1928–1931.
10. Shelmerdine, Susan C., trans. *The Homeric Hymns*. Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company, 1995.
11. Sappho, Alcaeus. *Greek Lyric, Volume I: Sappho and Alcaeus*. Edited and translated by David A. Campbell. Loeb Classical Library 142. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982. <https://doi.org/10.4159/DLCL.sappho-fragments.1982>.
12. *The Hymns of Orpheus in Ancient Greek: Including the English Translation by Thomas Taylor (1792–1824), with an Index*. London: Global Grey, 2019. <https://www.hellenicgods.org/orphic-hymns---orphikoi-hymnoi>

13. Theocritus, Moschus, Bion. *Theocritus. Moschus. Bion*. Edited and translated by Neil Hopkinson. Loeb Classical Library 28. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2015. <https://doi.org/10.4159/DLCL.theocritus-idylls.2015>.

Zinātniskā literatūra / Scientific Literature

14. Beerden, Kim. *Worlds Full of Signs: Ancient Greek Divination in Context*. Religions in the Graeco-Roman World, vol. 176. Leiden–Boston: Brill, 2013.
15. Bremmer, Jan N. “Orpheus, Orphism, and Orphic-Bacchic Mysteries.” In *Initiation into the Mysteries of the Ancient World*. Berlin: De Gruyter, 2014.
16. Bremmer, Jan N. “The Birth of the Term Magic.” In *The Metamorphosis of Magic from Late Antiquity to the Early Modern Period*, edited by Jan N. Bremmer and Jan R. Veenstra, 1–10. Leuven: Peeters, 2002.
17. Burkert, Walter. *Ancient Mystery Cults*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1987.
18. Burkert, Walter. *Greek Religion*. Translated by John Raffan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985.
19. Dickie, Matthew W. *Magic and Magicians in the Greco-Roman World*. London and New York: Routledge, 2003.
20. Edmonds, Radcliffe G. III. *Drawing Down the Moon: Magic in the Ancient Greco-Roman World*. Princeton: Princeton University Press, 2019. <https://doi.org/10.1515/9780691186092-006>.
21. Faraone, Christopher A. *Ancient Greek Love Magic*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1999.
22. Faraone, Christopher A., and Obbink, Dirk, eds. *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion*. 1st paperback ed. New York: Oxford University Press, 1997.
23. Frankfurter, David, ed. *Guide to the Study of Ancient Magic*. Vol. 189, Religions in the Graeco-Roman World. Leiden; Boston: Brill, 2019.
24. Graf, Fritz. *Magic in the Ancient World*, trans. Franklin Philip. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997.
25. Graf, Fritz. “Prayer in Magic and Religious Ritual.” In *Magika Hiera: Ancient Greek Magic and Religion*, edited by Christopher A. Faraone and Dirk Obbink, 188–197. New York: Oxford University Press, 1991.
26. Graf, Fritz. “Theories of Magic in Antiquity,” in *Magic and Ritual in the Ancient World*, edited by Paul Mirecki and Marvin Meyer, 92–104. Leiden: Brill, 2002.
27. Graf, Fritz, and Sarah Iles Johnston. *Ritual Texts for the Afterlife: Orpheus and the Bacchic Gold Tablets*. 2nd ed. London: Routledge, 2013.
28. Mirecki, Paul, and Meyer, Marvin, eds. *Magic and Ritual in the Ancient World*. Leiden: Brill, 2002.

Uzziņu literatūra, vārdnīcas, elektroniskie resursi / Reference Works, Dictionaries, and Electronic Resources

29. Liddell, Henry George, and Robert Scott. *Liddell and Scott's Greek-English Lexicon*. Revised edition. Oxford: Simon Wallenberg Press, 2007.
30. *Papyri.info*. "Papyrological Navigator." Duke University, University of Heidelberg, and NYU. <https://papyri.info/>

